

PISANII SÂNGEORZENE

- SPIRITUALITATE, ISTORIE ȘI TRADIȚIE LOCALĂ -
ANUL VI, NR. 9(61), SEPTEMBRIE 2017

PISANII SÂNGEORZENE

- Spiritualitate, Istorie și Tradiție -

ANUL VI, NR. 9 (61), SEPTEMBRIE 2017

PISANII SÂNGEORZENE

Revistă de spiritualitate, istorie și tradiție locală

Fondatori: profesor FLORIN HODOROGA
teolog ALEXANDRU DĂRĂBAN

REDAȚIA: Casa de Cultură Sângeorz-Băi, str. Republicii nr.33,
jud. Bistrița-Năsăud; E-mail: florin.hodoroga@gmail.com
Jucu, str. Jucu-Herghelie nr. 67, jud. Cluj; E-mail: adaraban17@yahoo.ro;
alexandrudaraban53@gmail.com

TEHNOREDACTARE: Alexandru Dărăban

Revista poate fi citită pe rețeaua de internet la adresele:

<https://independent.academia.edu/DarabanAlexandru>

<http://en.calameo.com/accounts/3280504>

<https://pisaniisang.wordpress.com>

Coperta 1: Copii din Sângeorzul anului 1908 (Sursa: Arhive Bistrița – Colecția Iuliu Moșil)

Coperta 2: Copii din Sângeorzul postbelic (Foto: Ionuț Tulbure)

Coperta 3: Ipostaze din Sângeorz-Băi (Foto: Dorin Cârțu)

Coperta 4: Dorin Cârțu pe cel mai înalt vârf din Munții Alpi (Foto: Dorin Cârțu)

Fotografiile din acest număr provin din cadrul Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (colecția fotografii), din arhivele personale ale artistului Maxim Dumitraș, Claudiu Dărăban și de pe rețeaua Facebook.

Cuprins

CUPRINS.....5

BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE

LEON PAVELEA, <i>Năsăud – în octombrie 1866</i>	9
ELISABETA SCURTU, <i>Preotul Emanuel Călina din Sângeorz-Băi</i>	11
VARTOLOMEI ȘOROBETEA, <i>O întâmpinare!</i>	20
*** <i>Instrument fundațional pentru institutele de învățământ și educație din Districtul Năsăudului în Transilvania</i>	24
EMIL SÂNGEORZAN, <i>Părerii asupra Așezămintelor Grănicerești Năsăudene</i>	29
DORIN DOLOGA, <i>Aspecte privind pompierii din Sângeorz-Băi</i>	36

RESTITUIRI

DR. ARTEMIU PUBLIU ALEXI, <i>Curajul – ca element al educației</i>	43
GEORGE UZA, <i>Aminitiri, amintiri</i>	46

TRADIȚII

GRIGORE SÂMBOAN, <i>Prima scenă: genunchii bunicului meu – interviu cu Anamaria Marti</i>	56
---	----

Sâncovănești - Băi.

O grupă de copii

Iulie 1908 - Foto. S. Moisil

BISERICĂ ȘCOALĂ SOCIETATE

© Claudiu Dărăban

© Claudiu Dărăban

NĂSĂUD - ÎN OCTOMBRIE 1866

LEON PAVELEA

profesor gimnazial și asesor consistorial

Cu durere am citi în prețuitul nostru jurnal „Albina” corespondența din Năsăud din septembrie 1866¹ suscrisă de mai mulți grăniceri – despre care mă îndoiesc și până nu voi fi convins apriat, nu voiesc a crede – văzând cum că astfel de incidente bagatele și certuri personale iscate între două persoane, se bucină în lumea largă cu tendințe răutăcioase. Nu voiesc a mă demite în criticarea acelei corespondențe peste tot, pentru că [eu] cred că aceasta ne va sosi de la alte persoane mai competente, ci numai încât se face amintire de persoana mea, în aceea voiesc a răspunde pe scurt. Se zice, adică, în acea corespondență că „D. Buzdug provoca pe D. Pavelea ca în onoarea și conștiința sa de profesor și preot să mărturisească dacă a vorbit neadevărul. D. Pavelea, bag seamă, în dubla sa dependență față cu d. vicar prefera astădată a tace tăcerea peștelui”, în adevăr precum atunci așa totdeauna, decât a vorbi vorbe vătămătoare și nesocotite am mai vrut și vreau a tăcea tăcerea peștelui și a nu vorbi. Fiindcă însă acum chiar și despre tăcerea mea în obiectul amintit în acea corespondență se face amintire în public, nu voiesc, dar a tăcea, ci a vorbi.

În ședința Comitetului administrator de fondurile școlare grănicerești ținută în 17 august alegerea alor doi profesori gimnaziali dădu, în adevăr, însă la multe păreri și dispute, în urmă dezbatându-se lucrul din fir în păr de către bărbații competenți și interesați de binele și înflorirea școlilor noastre, se află de bine, - însă nu tocmai din acel motiv care-l produce corespondentul, ci din alte cauze – ca d. vicar să mai suplinească postul de director și catihet la gimnaziu, la astă concluzie venită chiar și în alte conferința și consfătuiri private înainte de a se aduce acest lucru pe tapet înaintea comitetului, la care după cum le numește d. Buzdug cu alții mulți grăniceri „după culise”, chiar și d-sa lua parte.

În ședința comitetului d. Buzdug nu se îndestulă, ci începu a-și vărsa veninul asupra d. vicar către care acum de un timp nutrește o ură și poftă de răzbunare la orice ocazie, după cum știm cu toții și începând de la personalitate nu se ști a calomnia întreg statut preoțesc, zicând cum că preoților nu este de a se concede instruirea tinerimii și cum că preoții nu sunt apți de a educa o junime școlară, etc., aruncând cea mai mare infamie asupra statului preoțesc. Acest lucru poate fi orice de la un om, numai onest nu, care însușire văd că și-o atribuie d. Buzdug în corespondența amintită. A înfiera, a dejosi și a calomnia un stat a cărui merite, vorbind numai de clerul român față cu națiunea, sunt recunoscute de către toți bine și drept simțitorii, zic eu, nu e onestitate! Oare nu acestui stat are chiar d. Buzdug, ca fiu de preot, a-și mulțumi existența sa? De nu cumva d-lui pe clerul român ortodox îl ia sub excepție. Apoi, ce să vezi, voind d. Buzdug a argumenta furioasa sa vorbire, să provoace la suscrisul, ca preot și profesor, să fiu judecător între d-lui și d. vicar și să argumentez cum că

---

¹ Vezi *Pisani Sângeorzene*, Sângeorz-Băi, Anul VI, 2017, nr. 7(59), pp. 25-28.

LEON PAVELEA

progresul din religie nu a fost îndestulător, frumoasă apucătură! Firește, ce era să fac? A răspunde ca preot peste care stat cu puțin înainte aduse sentința de moarte, am cugetat în adevăr prin tăcere a respinge astfel de calomnie și într-atâta de puțin a le considera încât nu le-am putut afla de demne a spenda cuvinte pentru de a răspunde, ci mai mult am cugetat

„Doamne iartă-i...”, de altă parte a răspunde ca profesorii și a califica progresul d-lui vicar ca profesor și catihet înaintea comitetului, nu era cu cale cu atâta mai vârtos, onest din partea mea, precum a fost cu atâta mai puțin din partea aceluia care mă provoacă astfel. A judeca peste abilitatea unui individ care, împreună cu mine conlucra ca ales de către întreg comitetul în corul profesoral, nu e de competența mea, dar nici a d-lui Buzdug, ci a dregătoriiilor scolastice supreme, iar de cumva aceasta aș face-o, ar fi vorbe aruncate în vânt și fără nicio valoare, pe care nimeni ar da un ban rău, au nu pot așa merge și la dregătoriile d-voastră d. Buzdug? Iaca, dar, aceste motive mă reținură de a-ți face plăcerea și a-ți răspunde, pentru care însă nu fi supărat căci în alte lucruri fiind întrebat nu te voi necăji cu tăcerea peștelui, cum o numești. De-altmintrelea precum atunci, așa și acum nu-mi pot imagina, cum? Pe ce cale? Și de unde și-a luat d. Buzdug însă de a se provoca la susținerul în vorbirea d-lui, în adevăr, dar aceasta era pentru mine perplexitate mare. Către persoana d. vicar am fost totdeauna cu cea mai mare reverență, nu port dubla dependență, cum zice autorul corespondenței, unde rătăcește foarte, nefiind aceea dublă cum cugetă, ci pentru multele merite a d. vicar, nici în calitatea sa de profesor nicăieri nici înaintea d. Buzdug, așadar nu am știut cum tocmai eu trebuia să fac destul d. Buzdug și să-i răspund.

Să punem de exemplu cum că eu între ceva discurs privat cu d. Buzdug aș fi criticat peste progresul din religia propusă de d. vicar, poftim apoi iar această cuviință a ceea ce vorbești cu cineva între patru ochi a te da de gol înaintea unui public. Ar fi bărbăție, ba ar fi onestitate aceasta? E drept cum că pe preparanții la examenul de vară i-am amoniat, din confidența ce o am față cu d. vicar, pentru răspunsurile cele necorespunzătoare din religie, însă aceasta am făcut-o numai față cu neglijarea lor, departe să fi fost a critica pe catihet, care o face deoparte nu eram competent, de alta însumi am recunoscut din materia propusă cu toată diligența de către d. catihet cum că a corespuns mai presus obligației sale, ci numai într-atâta m-am indignat fiindcă ca niște tineri acum dezvoltăți pa care nu e lipsă a-i face cu sila să învețe și care, tocmai se pregătește la o carieră atât de momentasă și delicată, nu au pus destul pond pe studiul religiei. În urmă voi să observ din parte-mi și aceea cum că păcatul și cauza astor frecări întâmplare în comitet cu atât mai tare le poartă d. Buzdug, cu cât că însuși d-lui a fost încredințat cum că comitetul nu poate lucra altmintrelea decât cum a lucrat, așadar era de prisos vorba și astâmpărarea mâinii, fără doar numai să fie cu vorba, bunăoară că și în anul trecut, alegându-se prin majoritatea absolută a voturilor de profesor Maxim Pop și Ioan Papiu, neputând d. Buzdug avea altceva în contra abilității lor decât numai urând și neputând suferi aceea că sunt din statul preoțesc necăjit peste măsură, se exprimă cum că comitetul vrea să întemeieze aici o propagandă prin alegerea profesorilor din statul clerical.

Acesta e răspunsul mea la care numai astrins și nu cu plăcere m-am determinat a-l da publicității, pe lângă care închei cu dorința cum că și d. Buzdug de aici înainte să fie mai tolerant în privința omeniei și să-și depună ura de atunci ce o are în contra preoțimii, către care ar trebui să fie mai cu respect, nefăcându-i altmintrelea aceasta nimic rău, căci nu e mai frumos decât a avea o inimă bună, nobilă și cultă. Tot lucrul are timpul său, să ne corijăm defectele, dacă sunt, între pereții noștri mai înainte de a face șfară în țară. Aducă-și fiecare aminte de maxima latinului „concordia parvae res etescunt, discordia autem maximae dilabuntur”¹.

¹ *Albina*, Viena, Anul I, 1866, nr. 77, pp. 2-3.

Preotul Emanuel Calina din Sângeorz

Elisabeta SCURTU

Dintre slujitorii pe care i-a dat Sângeorzul din familia preotului Iacob Pop s-a remarcat vicarul, apoi prepozitul de Gherla, Macedon Pop precum și fratele său care a deținut pentru puțin timp funcția de vicar, Anchidim Pop. Cu această aleasă familie s-a înrudit și tânărul Emanuel Calina. Acesta s-a născut în 1826 în Sângeorz și s-a căsătorit cu una dintre fetele preotului Iacob Pop, Nastasia. Cei doi au avut două fete, iar căsnicia lor a fost tumultoasă și plină de încercări.

Slujirea și-a început-o în Ilva Mică. Încă de când studia teologia, comunitatea din loc a cerut cu insistență hirotonirea lui, în septembrie 1854, precizând și beneficiile de care viitorul slujitor va avea parte și anume casă parohială cu toate anexele și porția canonică, care fiind nefolosite de ceva vreme „prin netrebnica lucrare a streinilor se împădurește și se micșorează”¹. Prin urmare, tânărul slujitor a fost ordonat la Blaj, la 17 noiembrie 1854².

Încă de la începutul slujirii sale a intrat în atenția Consistoriului din Gherla care, la 2 februarie 1855, l-a convocat la judecată fără să cunoaștem însă cauza. Interesându-se despre aceasta, preotul amintea într-o scrisoare că momentul înfățișării la Gherla îi „sta ca un sloiu de gheață în spate”, aducând în atenție superiorilor săi cu acest prilej purtarea preotului Tanco din Sângeorz care atâta oamenii să nu-l cheme la slujbe, concluzionând la sfârșitul epistolei că amintitul slujitor „de poate zice ceva bine, de nu aru putea se tacă, că nice frăția sa nu-i îngeru”³.

Disensiunile dintre Emanuel Calina și comunitatea din Ilva Mică au atins apogeul prin trimiterea unor înștiințări către Vicariat, precum cea din 23 septembrie 1856, în care se relatează că un sătean, având clacă a tocmit și un ceteraș ca să petreacă, însă pe la ora 10 seara au venit la dânsul doi sau trei feciori trimiși din partea preotului ca să ia ceterașul și să-l ducă la casa acestuia pentru că dorea să sărbătorească după un aldămaș. Cererea tinerilor a fost refuzată, însă în seara următoare la crăsmă s-a iscat un scandal pentru că și preotul și alți săteni doreau să tocmească același ceteraș. Pentru că nici de această dată nu a avut succes, preotul s-a mâniat și după câteva zile când săteanul în cauză, Sidor Rus, era bolnav, iar soția acestuia i-a cerut să-i spovedească bărbatul, slujitorul fiind beat i-a adresat cuvinte urâte și i-a tras și câteva palme⁴. Problema a intrat în atenția întregii comunități când, în același context, preotul le-a spus credincioșilor iluani „să-i ia dracu”, promițând că-i va afurisi pe toți. În aceeași plângere este redată o istorisire în care preotul amețit de alcool, a mers în casa notarului Leontin Buta unde erau adunați mai mulți săteni, a luat un scaun și l-a aruncat într-o ladă care s-a spart, înjurându-i pe cei de față⁵. Nici în ce privește slujirea bisericească sătenii nu erau mulțumiți, aducând ca exemplu un caz în care preotul nu a vrut să îngroape pe un

¹ Serviciul Județean Bistrița-Năsăud a Arhivelor Naționale, în continuare SJB-NAN, *Fond Vicariatul greco catolic al Rodnei*, în continuare *FVR*, dosar 62, fila 47 v.

² *Idem*, dosar 121, fila 92.

³ *Idem*, dosar 224, fila 36.

⁴ SJB-NAN, *FVR*, dosar 85, filele 56-57.

⁵ *Ibidem*, filele 56-57.

ELISABETA SCURTU

---

sătean până ce familia acestuia nu i-a făgăduit că-i va da o vacă în schimb¹. Tras la răspundere pentru comportamentul său, preotul a înaintat superiorilor o scrisoare în care a explicat cu amănunt în termenii săi cele petrecute susținând că este nevinovat, iar atitudinea ostilă datorându-se faptului că familia sa era străină în sat, el fiind la rândul său victimă pentru că sătenii îl spionau noaptea pe la ferestre „ca să poată vâna ceva din gura noastră și se arete Onoratului Vicariat”². Plângerea preotului însă nu se susține, documentele demonstrând că era dorit în parohie din moment ce numirea sa ca preot a fost cerută încă de pe vremea când era teolog și mai mult decât atât o parte însemnată din săteni îi țineau partea și îi tolerau abuzurile, așa după cum vom dovedi mai departe, doar ca să rămână preot în localitate.

Șirul abaterilor a continuat cu evenimentele din iulie 1859. Pretorul din Rodna a informat vicariatul că la 3 iulie preotul din Ilva, Emanuel Calina, a fost judecat și pedepsit cu 20 de florini pentru că a insultat jandarmii, urmând să se facă și o ancheta bisericească³. Despre scandalul în cauză îl găsim pe făptaș dând explicații înaintea scaunului vicarial, la 10 august 1859, explicând că totul a pornit cu prilejul vinderii unui pământ pe care îl dorea, el însă fiind nevinovat în toate acuzele care i s-au adus⁴.

În decembrie 1859, oportunitățile materiale ale preotului s-au mărit, fiind propus să aibă grijă de administrarea parohiei Leșu până se va găsi un preot stabil. Încă de la început sătenii au fost reticenți și nemulțumiți de tânărul slujitor și îi erau potrivnici pentru că nu au reușit să ajungă la un consens în ce privește veniturile parohiei, sătenii dorind să îi dea o eclesie și 35 de florini pentru slujire, însă preotul nu era mulțumit⁵. Referitor la aceasta preotul acuza că sătenii nu și-au mai ținut promisiunile pe care i le-au făcut schimbându-și cuvântul chiar în ziua încheierii contractelor⁶.

Alte probleme au fost semnalate în 1860, când, alături de preotul Ioan Dumbravă din Morăreni, a fost chemat la Vicariat să dea socoteală cu privire la niște bani⁷, iar în aprilie 1861, Pavel Mogin s-a plâns că preotul, cu prilejul unui botez, a provocat certuri și scandal chiar în casa acestuia, motivul fiind dreptul de a fi tutore asupra unor copii care le erau rude⁸.

O parte din problemele sale au fost reaprinse în 1861, când preotul Simeon Tanco din Sângeorz a relatat la 23 mai că acesta „îmbătându-se prin făgădău la Gura Strâmbi (...) au picat ca un porc îngiungietu de cuțitu cu fața josu la pământ și s-au sfărâmatu gura și nasul năbușindu-i sângele”⁹. Neputându-se ridica, niște sângeorzeni l-au luat în cele din urmă sub privirile batjocoritoare ale sașilor și călătorilor care mergeau la borcut și l-au așezat pe prispa făgădăului, cerând mai departe pentru rușinea pe care o aduce să fie tras la răspundere¹⁰.

La 24 mai 1862, o parte din locuitorii Sângeorzului au cerut ca administratorul din Ilva Mică să fie numit capelan în localitate, sătenii obligându-se să „clădească o biserică, edificiile parohiale, să-i dea 50 de metri de Mălaiu, iar întreaga comună să ajute preoții cu clăci și zile de lucru”¹¹. Cu acest prilej autoritățile bisericești au hotărât ca preotul să slujească și în parohia din Ilva Mică, tot a doua duminică, iar parohia Leșului pe care o

---

¹ *Ibidem*, filele 58-59.

² *Ibidem*.

³ SJB-NAN, *FVR*, dosar 121, fila 43.

⁴ *Ibidem*, fila 48 v-r.

⁵ SJB-NAN, *FVR*, dosar 121, fila 76.

⁶ *Ibidem*, fila 78 v-r.

⁷ SJB-NAN, *FVR*, dosar 134, file 15-16.

⁸ *Idem*, dosar 147, fila 31.

⁹ *Ibidem*, filele 37-38.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*.

Preotul Emanuel Calina din Sângeorz

administra să o lase în grija preotului din Poiana¹. Preotul Calina însă nu a fost mulțumit intrând în mai multe conflicte cu preotul Simeon Tanco care slujea în biserica din sat, pe care-l acuza că se amestecă în problemele bisericesti care nu-l privesc². Mai mult decât atât și unii sângeorzeni l-au pârât înaintea scaunului vicarial acuzându-l că are un comportament nedemn pentru un preot, fiind beat chiar când oficia unele slujbe la bobotează sau la înmormântări. Preotul s-a apărat într-o lungă scrisoare datată la 12 ianuarie 1864, sugerând că sătenii erau influențați și învățați să se poarte așa cu el chiar de preotul Tanco și curatorul George Lică, invidioși pentru desemnarea sa în parohia Sângeorzului³. Nemulțumirile se refereau în mare parte și la veniturile sale preotești. La nici doi ani de când a fost numit și la Sângeorz, preotul se plângea că sătenii nu-și țin promisiunea de a-i da în fiecare an 50 de mierțe de mălai, subliniind că dacă poporul dorește doi preoți, atunci „mărească-și porțiunea canonică din locurile comunale ca se aibă cu ce trăi, ajute cu clăci și zile de lucru, facă case parohiale, grajduri, șură și toate celea trebuincioase pentru al doilea preot cumu și darea de 50 de mierțe de mălaiu la finitu anului se se adune”⁴. Mai departe a adus în atenție greutatea cu care sătenii își achitau îndatoririle, concluzionând că „vai și mișelu de acela preot care (...) nu va avea în podu sau coșulu seu și așteaptă până va căpăta cu cupa de la poporani lui cei buni și înduretori”⁵. A cerut cu stăruință ca vicarul să intervină și să poruncească sătenilor să-și țină toate promisiunile făcute odată cu numirea sa în parohie⁶.

Preotul Emanuel Calina a intrat în conflict și cu autoritățile administrației comunei Feldru cu prilejul împărțirii munților, slujitorul fiind acuzat de vătămare de onoare, conturbarea păcii și batjocorirea oficialilor publici la 3 iulie 1865⁷. Chiar și judele procesual îl acuza pe slujitor în 31 octombrie același an, că a trecut „peste tote depărtările celea rușioase (...) făcându-se de comedie prin cârciume în beție și cu oameni și cigani din claca cei mai de josu”⁸, fiind silit a înainta cauza privitoare la comportamentul său înaintea superiorilor bisericesti. Tot judele istorisește că într-o zi de luni, în jurul orei 8, aflând mai mulți bărbați și femei beți în cârciuma din Feldru i-a scos afară, iar printre ei se afla și preotul amintit care a făcut scandal și cu acest prilej, conchizând în scrisoare că „aiesta e porcu și nu preotu”⁹.

Cele afirmate de judele procesual au fost susținute de comunitatea din Feldru care sătulă de purtările preotului, înștiințau Vicariatul prin judele procesual, la 5 noiembrie 1865, că până la urmă „alu voru lăsa într-o noapte sub masă în cârciumă (...) chiar mortu”, ajungând de rușine în întregul district, asta dacă slujitorul nu va fi depărtat de drumul țării ca măcar să nu-l vadă atâția trecători și să fie numit într-una din comunele mai izolate¹⁰. În întărirea celor amintite, chiar și comandantul suprem al Năsăudului, Alexandru Bohățielu, amintea că Episcopia a cerut ca preotul să fie judecat de autoritățile civile, faptele sale fiind de această natură, prin urmare s-a format o comisie care să investigheze faptele preotului în conflictul cu judele cercual Maximilian Budurlianu și să se găsească mijloacele necesare pentru îndreptarea sa¹¹.

¹ SJB-NAN, *FVR*, dosar 159, fila 32-33.

² *Ibidem*, fila 55.

³ SJB-NAN, *FVR*, dosar 186, filele 8-9.

⁴ *Ibidem*, filele 63-65.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*.

⁷ SJB-NAN, *FVR*, dosar 200, filele 26-27.

⁸ *Ibidem*, filele 77-78.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*, fila 81.

¹¹ *Ibidem*, filele 85-86.

ELISABETA SCURTU

Chiar spre sfârșitul anului amintit, Calina și-a pierdut răbdarea în demersurile sale de a-și recupera veniturile cuvenite din parohia Sângeorz, așadar a stăruit înaintea judei comunal să-i constrângă pe săteni să-i plătească datoria de mălai, iar cei care nu vor să fie zălogiți¹. Situația însă s-a întors împotriva sa, iscându-se un nou scandal. La 6 decembrie 1865, preotul relatează din Ilva Mică despre nedreptățile la care a fost supus de către antistele comunale Ion Gagea și doi membri comunali, Ion Cârțu și Iosif Mare, precum și de către inspectorul de morți, Vasile Eremie, pârându-l înaintea autorităților civile și religioase. În realitate preotul era nemulțumit pentru că nu-și putea recupera veniturile care i se cuveneau din parohia Sângeorzului și pentru că judele nu i-a zălogit pe credincioșii care îi erau datori, mai mult decât atât „domnul jude și-au scos de la districtu osteneala drumului făcută din Feldru până în Sângeorz, 9 fl. și 20 cr.”². Preotul a fost înștiințat nu după mult timp că are o impunere care trebuia achitată în termen de 8 zile, refuzând să achite suma menționată pe motiv că deși a făcut un drum până la Sângeorz nu a recuperat nimic din foloasele care i se cuveneau, acesta fiind și pretextul, în ochii slujitorului, pentru care cei menționați mai sus făceau tot felul de acuzații.

Scrisoarea din 6 decembrie este urmată de alta, redactată în data de 13, în care preotul s-a justificat de ce nu a slujit liturghia în ziua de Paște, acuzat fiind cu acest prilej că ar fi șezut în fâgădău și la țigani până în dimineața sfintelor Paști. Povestea slujitorului este diferită de cea a acuzatorilor, evenimentele petrecându-se în cadrul restrâns al familiei. Ieșit în sâmbăta Paștelor pe un deal ca să încerce un plug împreună cu fierarul satului a auzit „holea și larmă mare” din casa cuscrilor săi. Încercând să înțeleagă ce s-a întâmplat și de ce fiica sa Măriuca a fost alungată din casă de soacră-sa, preotul ar fi intrat în divergență cu cuscră sa, care îndată s-ar fi apucat de slujitor cu „cuvinte rele, defăimătoare și clevețitoare câtu boldu conștiinței cela din lontru, cumu și legea canonică care sună ca preotu mai ante de a servi sânta liturghie se fie cu toți împăcat, se nu aibă careva asupra cuiva, se-și apere inima de gânduri reale câtu va putea”³, cearta amintită fiind motivul pentru care n-a putut sluji. Convins de purtarea sa bună și contrariat de acuzele care i se aduceau, preotul a invocat câțiva săteni ca martori, iar pe lângă aceștia și „satele învecinate pot mărturisi și dovedi căci eu - susține preotul - de un anu și șase luni nice baremu pe a mele buse nu am pusu vinarsu, fără decātu câte un pahar de vinu când s-au întâmplatu”⁴. Cât despre cea de-a doua vinovăție, cum că nu îngroapă morții câte 4-5 zile, Calina a mărturisit că așa ceva nu s-a întâmplat decât în cazul în care a avut de slujit la înmormântări aflate în sate diferite, acesta având în grijă Ilva Mică, Leșu și Sângeorz, plângerile fiind înaintate din pismă, căci „vermele celu ce niceodată nu dorme, ci totdeauna mișuna pe unii”⁵. La ultima acuză că a amenințat un vecin cu „aprinderea”, precum și alte violențe sau cu privire la scandalul dintr-o zi de târg când a avut o pricină cu sașii, făcându-se de „comedie” preotul a răspuns Vicariatului și pârâșilor săi cu un citat biblic „părinte cerescu iartă-le loru că nu știu ce facu”, continuând astfel: „pentru care defăimare mare și clevețele rale și grozave date în contra mea de care mai totu poporu se miră nesciind nemica (...) au vrut și vreu a face această vrajbă și turburare între preot și întregul popor”⁶. Scrisoarea este urmată imediat de alta, datată în aceeași zi cu cea amintită mai sus în care preotul a explicat din nou pe scurt că este învinovățit pe nedrept, acuzele

---

¹ *Ibidem*, fila 76.

² *Ibidem*, filele 93-94.

³ *Ibidem*, filele 99-100.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*.

Preotul Emanuel Calina din Sângeorz

judelui procesual fiind nefondate și izvorâte din pizmă și invidie, concluzionând cu referire la persoana judelui cu zicala: „strigă gândaculu prin fagu cătră omu, nu mă lăsa a peri că nu te-oi lăsa a trăi” specificând că „domnul jude procesual m-au defăimatu, dejositu și poreclitu întru atâta câtu și pe hârtie mi urātu a le înșira”¹.

La începutul anului 1867, din pricina mai multor plângeri Emanuel Calina a fost chemat la Episcopie să dea socoteală pentru faptele sale, acesta încercând să se sustragă de la înfățișare, dar știind pe de altă parte că risca să fie canonic, s-a plâns într-o scrisoare că „Eu, Reverendisime Domnule Vicariu, mi să tulbur creeri în capu unde și cine și pentru ce aducu atâtea pâri asupra, fără numai să benuescu”², fiind de acord în cele din urmă să se înfățișeze înaintea acestei „groaznice judecări”. Totuși a cerut clemență și îndurare, să nu se ia la socoteală toate acuzele aduse împotriva sa de către cei care pe de-o parte îl lingușesc și pe de altă parte „ca Iuda mâne suntu la Năsăudu se mă pârăsc”³.

La 6 iunie 1867, Grasiș Ștefan din Ilva Mică s-a plâns că parohul Calini se poartă necuviincios și anume cu prilejul sărbătorilor de Paști s-a îmbătat la crâșma jidovului din Gura Strâmbi, unde beat fiind, a și rămas toată noaptea spre luni și ziua următoare. În această stare a amenințat mai mulți săteni cu moartea, iar trecând pe acolo Iftimia, soția celui care a depus plângerea, a denigrat femeia numind-o „curvă” și încercând să o lovească. Femeia i-a cerut explicații pentru aceste vorbe, iar preotul a continuat astfel „de acolo sciu că ești curvă, pentru că singuru eu te-am întrebuintatu în casa morii și așa ești curvă”⁴. Săteanul a cerut ca preotul să fie tras la răspundere pentru că i-a lezat onoarea familiei. La rândul său, slujitorul s-a apărut într-o altă scrisoare din 10 iulie 1867, susținând că despre purtarea sa morală toți poporenii vor mărturisi și din contră acuzatorul său este un om năprasnic, imoral și „pârâșiu”. Cât despre relația incestuoasă cu care chiar preotul s-a lăudat la beție, a susținut că nu s-a întâmplat așa ceva, doar săteanul având „cinstea stricată” avea trai rău cu nevasta lui cu care adesea se certa⁵. Desigur după atâtea sesizări, Consistoriul i-a cerut preotului din nou să se înfățișeze la Gherla la 8 octombrie 1867, să dea socoteală pentru cele întâmplate⁶, însă acesta a încercat din nou să amâne termenul pe motiv că era preocupat de strângerea recoltelor, de gospodăritul animalelor și a țarinilor⁷. În urma deciziei Consistoriului „pentru excesele sale în beuturi spirtoase și pentru ca se bate prin crâșme cu oameni” a fost suspendat pe timp nedeterminat, având însă posibilitatea să locuiască în Ilva Mică. Dacă existau semne de îndreptare, urma să se dispună ca să slujească „aiurea”, adică în altă localitate, iar dacă nu să fie șters din numărul clerului⁸, parohia să urmând să fie administrată de preotul din Poiana. În 23 iulie 1867, s-a înaintat Vicariatului o altă scrisoare îndreptată împotriva lui în calitate de administrator în Leșu, în care se istorisește că la înmormântarea lui Teodor Gălățianu în loc să pună sumele adunate în lada bisericii „i-a pus în punga sa”⁹.

Pedeapsa a fost de scurtă durată căci credincioșii din Ilva Mică nemulțumiți că nu aveau slujitor, au scris că Emanuel Calina și-a îndreptat comportamentul, prin urmare să fie repus în funcție¹⁰. De altfel și preotul a cerut bunăvoința și îngăduința Vicariatului să poată

¹ *Ibidem*, fila 101.

² SJB-NAN, FVR, dosar 227, fila 15.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*, filele 81-82.

⁵ *Ibidem*, fila 83.

⁶ *Ibidem*, fila 89.

⁷ *Ibidem*, fila 91 v-r.

⁸ *Ibidem*, fila 101.

⁹ SJB-NAN, FVR, dosar 238, fila 99-100.

¹⁰ *Ibidem*, fila 173 v-r.

ELISABETA SCURTU

---

sluji din nou ca să poată lucra pământurile parohiale, promițând că „altă beutură pe busele mele nu voi pune altu în tota viața mea”¹.

În 28 decembrie 1867, episcopul Ioan Vancea a dispus ca acesta să-și reia funcțiunile bisericești, sub atenta supraveghere a Vicariatului care trebuia din când în când să scrie despre starea acestuia Episcopiei².

În 1869 problemele se țineau scai de preotul Calina. Dintr-o corespondență mai târzie, aflăm că în luna martie a acestui an a intrat în atenția judeului procesual în următorul context. În Ilva Mică locuia o țigancă cu cinci copii, Ileana Lupu, venită din comuna Șanț, care după o vreme a avut o relație incestuoasă cu Grigore Grosu, destrămându-i familia acestuia. Preotul a încercat de mai multe ori să intervină trimițând cantorii să aducă femeia cu pricina la casa parohială ca să-i pună în vedere să „părăsească a umbla în calea bărbatului Docei sau al primi în bordeiul său, căci altfel se va canoni și se va țipa din comuna Ilva Mică cu prunci cu tot”³. Doar că femeia nu era de găsit pentru a i se pune în vedere cele de mai sus, așa că într-o noapte, trecut fiind de miezul nopții, preotul și-a luat sluga și a mers la coliba femeii. Pentru că nu a găsit-o acasă, preotul a spus că de necaz la ieșire a dat cu piciorul în hornul bordeiului de pe care a căzut tencuială. Varianta femeii păgubite, care s-a dovedit a fi și cea adevărată, arată că de fapt la plecarea preotului și sluga acestuia au dărâmat bordeiul lăsând sub cerul liber, fiind încă frig, pe femeie și cei cinci copii ai săi⁴.

De Paște, în 2 mai 1869, în urma anchetei întreprinsă de vicarul Grigore Moisil, a rezultat că preotul a umblat de la o crâșmă la alta, iar după ce crășmarul i-a interzis să mai bea și să mai intre în local ca nu cumva să nu poată sluji a doua zi, ceea ce s-a și întâmplat, a căzut în drum fiind dus de săteni acasă⁵. Acolo și-a bătut slujitorul și fata pe care a călcat-o în picioare. În aceeași zi, mergând fătul să facă pregătirile necesare pentru sărbătoare și văzând în ce stare dorea preotul să slujească la biserică a încercat să-l oprească, însă acesta l-a lovit atât de zdravăn încât „a căzut pe josu amețitu și i-a dat sângele pe gură”⁶. Deși unii săteni s-au rugat să fie iertat din nou ca să le poată sluji pentru că erau lipsiți de slujbele divine⁷, la 25 mai 1869, Consistorul din Gherla neputând trece cu vederea comportamentul slujitorului, a dispus începerea unei anchete condusă de vicar, luându-se pentru început chiar mărturia pârâtului⁸. Dacă acesta nu ar fi recunoscut faptele, mărturia sa urma să fie probată cu a martorilor, timp în care preotul să fie suspendat până la finalizarea investigației, la fel și cererile sale legate de pământ⁹.

Hotărâți să-l înlăture pe Emanuel Calina din parohia lor, sătenii din Ilva Mică s-au organizat într-o „deputațiune” formată din reprezentanții comunei și bisericii, iar în a doua zi de Paști, la 6 mai 1869, au mers la Năsăud să se plângă din nou de „degenerațiunile” preotului, cerând cu insistență ca acesta să fie mutat în altă comună cât mai degrabă. Temerea era fondată căci preotul a amenințat că dacă va fi dat la o parte, ilonii vor „vedea într-o noapte tote edificiile parohiale precum și biserica prefăcându-se în cenușă”¹⁰. Disperați credincioșii au prezentat și un ultim termen, dacă în 8 zile preotul nu va fi mutat la Sângeorz

---

¹ *Ibidem*, filele 99-100.

² SJB-NAN, *FVR*, dosar 227, filele 110-111.

³ *Idem*, dosar 255, filele 73-74.

⁴ *Ibidem*.

⁵ SJB-NAN, *FVR*, dosar 255, filele 55-59.

⁶ *Ibidem*, filele 55-59.

⁷ *Ibidem*, fila 61 v-r.

⁸ *Ibidem*, fila 62.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*, fila 51.

Preotul Emanuel Calina din Sângeorz

unde avea moșie, părinți și rude, iar în localitate nu va sluji capelanul Georgiță, întreaga comunitate va frecventa biserica din Rusu Bârgăului¹.

Mai preocupat să-și întrească veniturile prin folosirea pământurilor parohiale, decât de slujirea și soarta credincioșilor din această comunitate, preotul Calina a înaintat un recurs, la 7 mai 1869, ca să dobândească dreptul de a folosi unele domenii ale bisericii. În documentul amintit a mizat că va obține ce dorea, aducând în atenție strădania sa în slujba păstoririi în biserica din loc unde, susține el, a fost iubit și apreciat de credincioși „afară până în patru sau cinci poporani cu care nici un suflet creștinescu are pace”². În răspunsul său vicarul l-a încurajat, sfătuindu-l să nu mai bea și să trăiască în moralitate, atunci mai existau șanse să-și păstreze parohia³, deși într-o altă notă prelatul și-a exprimat desnădejdea cu privire la îndreptarea preotului.

La 9 mai 1869, Emanuel Calina a fost înștiințat că în urma disputelor cu sătenii și pentru că a „amărâtu inimile credincioșilor” a fost eliberat din toate funcțiunile preoțești pe baza hotărârii Consistoriului, în locul său fiind numit preotul Nicolae Georgiță⁴.

Rămas ferm pe poziție și determinat să revindice o parte din pământurile parohiale cu orice preț, printr-o scrisoare din 2 iunie s-a plâns că era nedreptățit pentru că a îngrășat și îngrijit acele locuri, a semănat mălai pe unele dintre ele, iar cele de fânaț „cu multă zoală și strădanie” le-a lăzuit, le-a scos din pădure și gunoit cu oile⁵. A cerut cu insistență să poată folosi terenurile amintite și să fie lăsat să slujească promițând că „de acu înainte bețivă pe buzele mele nu voi pune în toată viața, nice ce e necuviinciosu și neplăcutu statului preoțesc, Maicii Besericei și sântelor canone nu voi face altu”⁶. În 11 iunie 1869, aflând de judecata Consistorului, a cerut vicarului să-i susțină cauza și să nu-l apese și mai mult în problemele sale⁷. În varianta sa a arătat că în săptămâna cu pricina și-a îndeplinit toate funcțiunile preoțești, povestind cele întâmplate de joi până sâmbătă, când după spusele sale a greșit. Desigur, din scrisoare nu puteau lipsi doleanțele sale cu privire la pământul parohial pe care dorea să-l lucreze „batăr pe vară” pentru că a investit mult⁸.

Credincioșii din Ilva Mică, rămași fără slujitor care să le servească în această perioadă, s-au adresat Consistoriului în 27 iunie 1869, pentru a fi numit un preot corespunzător în parohia lor⁹. La 30 iunie, vicarul a propus ca preotul Calina să fie mutat la Parva în octombrie 1869¹⁰, fiind dator să suporte speșele investigaționale ale judeului procesual, datorând 5 florini judeului comunal din Sângeorz, 1 florini 50 creștari lui Vasile Eremie și 2 florini lui Pahone Feldrihanul și la despăgubirea femeii a cărui bordei l-a surupat, abia apoi se va dispune preot în parohia amintită¹¹. Preotul era însă nedumerit cu privire la veniturile care i s-ar fi cuvenit din comuna Ilva Mică, așa că în 14 iulie a cerut să fie informat referitor la evoluția anchetei sale cerând să fie „slobozit” să poată cosi pentru că „iarba e toată pudredă”, iar sluga pe care o avea numai pierdea timpul¹². Și credincioșii din parohie,

¹ *Ibidem*.

² *Ibidem*, filele 53 v-r.

³ *Ibidem*, filele 55-59.

⁴ *Ibidem*, fila 3v.

⁵ *Ibidem*, filele 64-65.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*, fila 71.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*, filele 78-79.

¹⁰ *Ibidem*, fila 82.

¹¹ *Ibidem*, fila 83.

¹² *Ibidem*, fila 87.

ELISABETA SCURTU

---

nemulțumiți că nu aveau preot, au cerut în 25 iulie ca măcar până la mutarea lui Calina în octombrie acesta să fie lăsat să slujească¹.

Conform deciziei luate în luna octombrie preotul Calina a plecat la Parva pentru a-și lua în seamă parohia, numai că și aici a avut o supărare cu preotul Ioan Sângeorzan din Rebra, care administra și Parva, pentru că nu a venit în localitate să-i dea în primire parohia, cerând de asemenea ca vicarul să le pună în vedere sătenilor ca să se ocupe de cheltuielile preotului².

Neînțelegerile cu credincioșii din Parva s-au iscat la puțină vreme după numirea sa. La 2 februarie 1870, curăția bisericii a înaintat o scrisoare prin care s-a plâns de comportamentul neadecvat al lui Emanuel Calina. În noaptea sfântului Nicolae, preotul „au beutu mai multe cupe de vinarsu cu omeni iubitori de vinarsu de unde apoi venindu în beție mare au părăsit cartiru parohial și pe la mediul nopții s-au luat de strade ca un om turbatu, venind în urma în cântatul cocoșilor și la casa judeului comunalu pe care l-au strigatu la fereastră și l-au provocatu să meargă după una cupă de vinarsu, vorbindu coala câte și mai câte ca oameni acei nebuni”³. Pentru că nu a primit băutura acesta a mai hoinărit peste ulițele satului, căzând de multe ori. Altă întâmplare s-a petrecut în ziua de Crăciun când venind din Rebra spre Parva, din cauza beției s-ar fi rătăcit, găsind drumul abia după ce a fost sfătuit de un sătean în ce direcție s-o apuce. Ajuns într-un târziu la destinație s-a culcat vreme de 6 ore, abia reușind Ștefan Sălăgean să-l trezească ca să săvârșească liturghia. În cele din urmă a ajuns la biserică tocmai când credincioșii ieșeau din lăcaș, iar modul în care a oficiat slujba este ilustrat astfel: „abia îșiu deschidea gura și ochii, ba se bucnea de toțiu usciorii ușieloru altariului și tot așa se scăpa când într-o parte, când înt-alta, cu greu potei să înțelegi din gură ce vorbea și numai la una oră după amiadă amu putut fi gata cu liturghia, după care densu ca preotu au trebuit să se împărtășiască cu s. taina a euharistiei fiindu beatu și cu stomaculu plinu de vinarsu”⁴. Întâmplările nefaste au continuat și cu prilejul umblatului cu crucea când, primind de la mai multe case vinars, preotul s-a amețit și l-a lovit pe cantor și pe învățător cu crucea pe care o folosea la slujbă. Pentru că nici nu se putea ține pe picioare, cei care l-au însoțit au încercat să-l determine ca să meargă să se culce însă el „ca pe una vita moartă nu volia nice se meargă, nice se șiadă undeva, ci numai pe drum îi plăcea a petrece”⁵. Intrând în gospodăria unui sătean s-a dus în grajd, iar pentru că zăbovea curatorul și învățătorul s-au dus să-l verifice „aflându-l închinându-se la ușia ca la Dumnezeu”. În starea în care se afla a oficiat vecernia, iar în vremea slujbei s-a dus în „cincirimu bisericei și-au făcutu lipsa trupului în vederea poporului și asia legănându cioareci au intrat în biserică”⁶, luându-l de „grumaz” pe docente și învinuindu-l că nu citește bine. După sfârșitul slujbei, în zadar au încercat sătenii să-l convingă să doarmă, preotul și-a reluat umblatul cu crucea, iar copiii și femeile au ieșit pe uliță ca să vadă „comedia”, adică purtarea preotului. Comportamentul imoral al acestuia a continuat și în zilele ce au urmat, iar în concluzie comunitatea bisericască a cerut înlăturarea slujitorului căci „de cându a intrat în turmă acest lupu, poporul și-a pierdut numele celu bunu”⁷.

---

¹ *Ibidem*, filele 89-90.

² *Ibidem*, filele 108-109.

³ SJB-NAN, *FVR*, dosar 269, filele 6-9.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

Preotul Emanuel Calina din Sângeorz

Chiar dacă purtarea sa lăsa mult de dorit, o parte din sătenii din Ilva Mică l-au susținut și au făcut demersuri înaintea Vicariatului, la 2 februarie 1870, ca preotul să fie repus în funcție în parohia lor pentru că nu aveau slujitor¹. Dorința le-a fost onorată, căci prin hotărârea din 24 februarie 1870, Consistoriul solicita ca Emanuel Calina să-și reia slujirea în Ilva Mică². Nu știm cât de armonioasă a fost relația dintre păstorul sufletesc și credincioși, însă Vasile Simbou, „invalid potentialist”, s-a plâns la 17 aprilie 1871 că preotul nu dorea să-i elibereze un document până nu îi va plăti 20 cr. sau i se va presta o zi de lucru³. Se poate ca totuși în această perioadă preotul să se mai fi liniștit, căci nu mai întâlnim atâtea plângeri împotriva sa.

Slujirea lui Emanuel Calina a fost întreruptă brusc în 7 septembrie 1873, fiind răpus la 47 de ani⁴ de epidemia de holeră care a făcut mai multe victime în valea Rodnei, însă comportamentul său a rămas enigmatic din perspectiva moralității preoților greco-catolici.

---

¹ *Ibidem*, filele 11-12.

² *Ibidem*, fila 13 v-r.

³ SJB-NAN, *FVR*, dosar 285, fila 33.

⁴ *Idem*, *Colecția registrelor greco-catolice de stare civilă*, dosar 540, filele 83-84.

O ÎNTÂMPINARE!

VARTOLOMEI ȘOROBETEA¹

învățător

„Unul din cei de față” la examenul de iarnă de la școala primară din Sângeorz face critica aceluși examen din punct de vedere pedagogic în coloanele prețuitei noastre reviste „Școala Rămână”², - și declară la finea raportului (ca să-l creadă cine ar voi), că nu „invidia”, nici părtinirea, etc.,...l-au îndemnat la această ingenioasă și ageră critică, ci numai sublimul principiu al educației; și mai lasă a se înțelege că-i este milă de popor când vede că acesta varsă bani degeaba unor dascăli care nu-și fac destul chemării lor, etc.

Dacă asta așa ar fi, oricine ar trebui să i se închine, deoarece critica sănătoasă făcută de oameni competenți, este cel mai puternic stimul către progres.

Și cine nu voiește a progresa?

Însă fiindcă critica examenului nostru descrisă în nr. 10 și 11 ai „Școlii Române” este în ceea ce declară „Unul din cei de față” – provenită fiind numai și numai din „ură și invidie”, - altcum din niște creieri pururi tulburi, - așa subscrisul mă văd silit, Prea stimate D-le Redactor, a rectifica aceea critică și, prin aceasta, a mă justifica pe mine, pe care direct m-a tras în noroi d. raportor.

Prea cred, D-le Redactor, că pe baza dreptului de apărare ce-l am și mie veți acorda puțin loc în coloanele prețuitei noastre reviste.

Înainte de toate mă bucur din inimă că d. raportor fără părtinire a constatat, pe cât e în stare d-sa a constata binele și răul, că rezultatul examenului la ceilalți trei colegi a fost „lăudabil” și „cu destul progres”; mă bucur mai ales pentru că școala noastră chiar cu începutul acestui an școlar a trecut prin o nouă și mare metamorfoză; desființându-se adică în anul trecut din cauză „binecuvântată” școala fundațională (mai înainte trivială) înființată de în veci neuitatul nostru Mecenat: Marian, - s-a văzut de lipsă că școlii noastre confesionale să i se adauge două posturi noi de învățători în care au și intrat d-nii Istrate și Marcu; și fiindcă școala fundațională până la desființarea ei, era un corp organic cu școala noastră confesională și ambele în o legătură strânsă se bucurau de un bun renume, - oricine își putea pune întrebarea: fi-va oare școala noastră confesională astfel metamorfozată, urmașă vrednică a școlii de mai înainte?... Și după un scurt început; - iaca semne bune; răsare ca din pământ lauda școlii noastre!

Mă bucur; - bucurați-vă și dv. d.d. colegi: Marcu și Istrate cu mine, nu pentru că la finea examenului și-au exprimat cu grai solemn deplina satisfacție d. director al școlii noastre și d. președinte al comisiei examinatoare: d. M. Haliță, om trecut prin școală și cu multă judecată, ci mai ales vă bucurați pentru că lauda dv. v-o bate cu doba în public marele educator „Unul din cei de față”, - care, din întâmplare, fiind și el aplecat ca învățător în Maieru, și ca atare plătit „cu bani scumpi storși de pe bietul popor”; - la o adunare filială a

¹ Vartolomei (Bartolomeu) Șorobetea, născut în Sângeorz-Băi, a servit la școala confesională greco-catolică din satul natal, de la 1878-1905, până la moarte (Iustin Soherca, *Monografia școlilor din Sângeorz-Băi, județul Năsăud*, în „Arhiva Someșană”, Năsăud, 1938, nr. 24, p. 190).

² *Școala Română*, Năsăud, Anul V, 1891, nr. 10, p. 79 și nr. 11, p. 87 (Vezi *Pisani Sângeorzene*, Sângeorz-Băi, Anul VI, 2017, nr. 3, pp. 24-26).

VARTOLOMEI ȘOROBETEA

reuniunii „Mariana”, - a fost provocat de prezidiul filialei să trateze conform programei, cu pruncii din clasa sa „plugul”, - în profunda-i știință pedagogică se scuza, spre marea surprindere a adunării, că nu e pregătit deoarece după țincușă e popă și nu dascăl!

Încât pentru d. coleg Utalea, căruia neaflându-i altă codiță decât că în loc de „Firoana” – zice „Fironiță”, etc. și că nu trebuia a „trata” o biografie și încât pentru mine cu examenul meu „cam de mijloc” – pe noi nu ne alterează o dobă goală ca a d-lui „Unul din cei de față”, chiar să rezume din ea cele mai grase laude; pentru că servim la astă școală de peste 20 de an, în care timp la fiecare examen de vară am avut de față și referent scolastic (între care și însuși d. redactor al revistei „Școala Română”), - și Vicar, și profesori gimnaziali și public ales străin care, toți, parte în rapoarte oficiale, parte cu grai viu și-au exprimat îndestulirea față de noi”!

Și acum să revin la raportul d-lui „Unul din cei de față” mai în detaliu. Îndată după propoziția primă i se văd ghearele unei rele intenții a d-lui raportor. Afirmă că conferința învățătorească „ea de ea”, - „a hotărât să se țină examenul pe 25 faur” a. c. st. n. „Adevărat”! Însă pentru ce ghimpele: „ea de ea”? Așteptat-a d-sa – doară, că de la ministru în jos să se înștiințeze toate autoritățile școlare, până chiar și „Unul din cei de față” – și să se declare întru fixarea unei zile în care era a se face cercarea despre progresul școlii în semestrul de iarnă, care altcum nici prin un regulament nu e poruncit strict a se face decât la finea cursului!?

Astă greșală a comis-o corpul didactic; și convins că termenul fixat e cel mai potrivit pentru examenul de iarnă, nu a cerut consensul nici al ministrului, nici al d-lui raportor care, încă, nu e membru nici în senatul scolastic local și nu figurează nici ca persoană didactică în sus numitul corp; și la asta nu poartă vina nime decât el însuși, care în răstimp de șase ani de când îl avem între noi, nu și-a putut câștiga aici nici atâta popularitate cât să fie ales și admis ca atare.

Corpul didactic însă hotărând ziua examenului și-a ținut de datorie să invite pe membrii senatului școlar, pe părinții elevilor, pe inteligența comunei, între care binemeritații învățători emeriti de la școala fundațională, etc., care în număr frumos au și fost de față.

D-l raportor constată cu precizie în examen numărul elevilor „băiați” – „băiate”, - expune că începutul „ca de obicei” s-a făcut cu religia; - asta în clasa I și tot așa în toate clasele peste studiul acest însemnat trece cu câte o trăsură de pană.

Dar ce înseamnă cuvintele: „ca de obicei”? Raportorul nu e un raționalist (cel puțin după țincușă nu), ci e preot cooperador la noi; - și astfel la acest studiu însemnat în o școală confesională greco-catolică cu patru învățători trebuia să strice cât de rău, barem câteva vorbe, să ieie la critică ageră în special propunerea acestui studiu, care e baza învățământului; și cu atâta mai vârtos să o facă acesta, căci materialul studiului acestuia cade în sfera cunoștințelor sale teologice care presupun că le are cel puțin în atare măsură cât s-a arătat că le posedă pe cele pedagogice.

Dar tace în astă privință și încă cu intenție nu tocmai curată; ce se vede și de acolo, că în examenul clasei a II-a „mărturisește apriori că examenul în această clasă a fost cam de mijloc” și, apoi, îmi înșiră păcatele. Criticul trebuie să fie o oglindă și nu un mistificator. De mistifică lucrurile, - pentru că nu e în clar cu sine, să nu se apuce de lucruri ce nu-i compet, de mistifică cu rea credință, - cu atât mai rău, - în ambele cazuri tot necugetatul critic rămâne blamat pentru că orice critică își are contracritica etc., până când adevărul trebuie să reiasă. Dar de ce a trecut cu tăcerea peste acest obiect important, o știm noi cești de aici și în parte o știe și Onorata comisie administratoare de fonduri scolastice greco-catolice din Năsăud.

Să revin acum la cele ce mi se aruncă mie și anume mie direct în obraz! A răspunde la toate aceste palavre, îmi este imposibil, deoarece aș osteni numai bunăvoința d-voastră d-le

O ÎNTÂMPINARE!

și a onoraților cititori, care din cele ce le îndrugă destul de încurcat la adresa mea, cam pot pricepe cum a decurs tot lucrul...

Permit însă și recunosc totdeauna că câmpul pedagogiei e foarte vast și așa ca să cultivi flori, arbori, pomi nobili, etc. în acest câmp – bietul grădinar se înghimpă de mulți spini și măracine. Învățătorul și îndreptătorul grădinarului trebuie să fie un măiestru!

Așa conced și eu că în practica mea de 20 ani ca învățător încă voi fi având și eu scăderile în astă privință care, poate, eu însumi nu mi le cunosc! Aș aștepta să mi le îndrepte un măiestru; - „și nu un meșter-strică”.

Onoraților d. d. colegi! Știu aceea din psihologie (nu știu dacă știe ce e asta „Unul din cei de față”), - că asupra omului anumite împrejurări, ba chiar momente exercită o deosebită influență.

De câte ori se dau cazuri că un învățător probat, recunoscut de bun, în anumite împrejurări, pe lângă toată bunăvoința, predă rău, ba chiar și examenul întreg nu-i succede bine; și pentru aceea să-l hulești? Încă în public? Aici e de a se cerca fondul și nu forma. Cercat-ai d-le raportor în examenul meu? Nu! Iaca tendința d-tale! Nime nu te-a auzit, nici văzut să fi făcut vreo probă la cititul din limba română și maghiară, unde-mi imputi că elevii recitau „mecanicește”! De ce, dar afirmi fără jenare: „dacă ziceai către vreun copil să arate cu degetul, acolo unde citește – nici pomană?”. Că eu aș fi exprimat „ata” în loc de „atya”, e o invenție înțotonată a d-tale, ceea ce o pot dovedi cu toți cei care au fost de față; prin urmare n-au fost de ce să-ți „crape urechile” – de nu au fost crăpate mai înainte. Că am zis „meg” în loc de „még”, e drept! Și încă la calculare, după cum am esperiat de la cunoscătorii limbii maghiare, - astfel se întrebuintează , - că calcularea a decurs cu gălăgie și sinagogă, ce o descrii d-ta, creadă-te cine a vrea; eu provoc pe toți cei ce au fost de față să deie de gol pe unul din doi că am zis „mă copile”, „tu copile” nu neg, că firea limbii noastre e de așa mai pretutindeni, și cum pe mine aici mă înțeleg prea „grobian” în clasa a III-a imputi prea mare complezență? Ce fel de om ești d-ta? Că am strigat pe un copil „Niculai” (care e comun, nu nume de botez) încă este adevărat, dar ca om de școală trebuie să știi că în școală nu este ursul „Niculae”, de nu cumva ai înțeles pe acel pedagog din banca din urmă care sta tiptil ca un urs!

În fine, că am fost și răspunsuri pripite din partea elevilor, ca pe oriunde, nu neg, dar nu după un caz, două se măsoară valoarea unui examen, d-le raportor!

Dar cel mai încornorat neadevăr al d-tale este când zici: „văzând prezidiul cum merge, n-a mai luat alte obiecte” (limba greacă, latină...?), „ci a declarat examenul de finit în această clasă”. Aici ți-ai ieșit unghiile prin sac; de aceea te las și mă explic înaintea onoraților cititori! Prezidiul a declarat examenul de „finit” nu pentru ceea ce d. correspondent spune, - ci pentru că din cele 5 obiecte (religia, cititul în limba română, limba maghiară, calcularea în cap și pe tablă, geografia) s-a putut convinge publicul despre progresul din semestrul din iarnă, pe de altă parte timpul fizic nu condece deoarece aștepta a se da examen cu clasa a III-a și a IV-a și cu repetitorii!

Ca să se convingă onoratul public cititor că d. „Unul din cei de față”, care de când a învățat pe a.b.c., n-a scris o literă în ziare și nici acum nu i-ar fi venit pofta de a se face raportor la ziare, - dacă nu avea deosebită „ură și invidie” asupra mea, provenită dintr-o cauză cu totul privată, căci pentru ca să-și poată răzbuna acest onorat preot asupra persoanelor asupra cărora are ceva rancoare, se folosește de orice mijloace, fie acelea cât de mârșave, voi atinge ca prin treacă numai două cazuri analoage cu raportul său despre examenul nostru.

Și aici caută iar să mă întorc către d-l raportor. Pentru ce, d-le părinte, în anul 1886, cu ocazia examenului de iarnă la școala fundațională, ai insinuat anonim la contele Bánffy,

O ÎNTÂMPINARE!

că în acest examen nu s-a luat înainte limba maghiară? Au nu ca să-ți răzbuni asupra prezidiului curatorului școlii și, ca atare și prezidentului al comisiei examinatoare, d. Maxim Haliță cu care erai, - și ești în divergență, nu din cauze școlare?! Și nu știi că anonimitatea ți-a descoperit-o repausatul jude cercual Kirschner la însărcinarea lui Bánffy? Și nu știi mai încolo că până la timpul limpezirii acestei cauze (când adică com. Bánffy s-a exprimat față de autorul corespondenței anonime cu cuvântul german Schurke), - școala fundațională și învățătorii ei au fost în greu prepus?!

Știi, apoi, că d-l director Ciocan din Năsăud a venit trimis fiind în această afacere de vreo două ori la noi?! Și la capăt? Un blam! Blamul însă a rămas numai pe capul d-tale până azi. Încă una! Pentru ce încă înainte de a te așeza aici – prin 1884 – ai subminat sub actualul d-tale principal, până și pe la episcopie, lucrând adică cu toată puterea a fi acela denunțat la episcopie pentru unele presupuse delictive canonice! „Cu ce scop”? – ca pe acesta negrindu-l să fie delăturat din parohie și să-i ocupe locul.

Așa citești, popă, în Evanghelie??

Apoi puteai cugeta că acest om pașnic, bun, blând și adevărat păstor al turmei sale cuvântătoare, - va avea curajul să se apere contra unei denunțări atât de ticăloase și dovedindu-și nevinovăția, blamul va avea să rămână iar pe capul urzitorului?

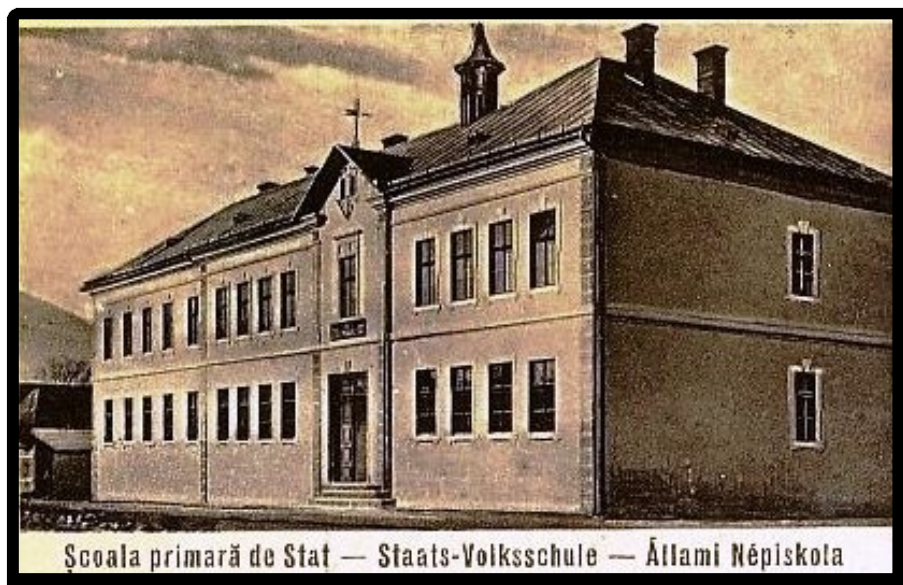
Nu ai învățat încă, și acum ești bătrân, că rolul denunțătorilor e cel mai urgent în lume și între prunci, necum între oameni maturi?

Pentru ce d-ta, ca preot, nu-ți cauți de agendele d-tale și a sfântului altar, la care ești mai rar de față, decât înaintea forurilor judecătorești?

Las multe fapte de ale d-tale, unice în felul lor, încă neamintite, - căci acestea nu pot fi obiectul de discuție în aceste prețuite coloane!

În urmă, cerându-mi scuzele, d-le redactor, pentru acest răspuns lung și poate ostencios (căci voind a rectifica necălita critică a d-lui „Unul din cei de față”, am văzut de lipsă a arăta, în parte numai, cât e de vrednic de credință e autorul ei) – mă subsemnez.

Sângeorz în 10 mai 1891¹.

¹ Școala Română, Năsăud, anul V, 1891, nr. 16, pp. 126-128.

INSTRUMENT FUNDAȚIONAL

pentru institutele de învățământ și educație din Districtul Năsăudului în Transilvania

---

V. Fiindcă fondul numit mai înainte al „monturului” și acum de „stipendii” este destinat pentru ajutorarea școlărilor mai scăpătați din fiii celor 44 comunități proprietare confiniare, pe care cu toate că vor fi având pregătirile recerute și a voi a păși la institute mai înalte, nu i-ar ajuta mijloacele proprii, așa rămânând fondul și izvoarele lui neatinse, din interesele și veniturile lui curate să se formeze stipendii amăsurate împrejurărilor, din care să împărtășească numai fiii celor 44 comunități confiniare care au constotuit regimentul al II-lea român de margine și sunt proprietarele fondului acestuia.

Pentru institutul acesta de stipendii sunt de a se compune statute separate tot prin sarcinile personale însărcinate cu compunerea statutelor pentru administrația fondurilor.

La compunerea statutelor acestora, întrucât se va defige în ele numărul și mărimea stipendiilor, precum și ramurile de știință și arte pentru care și unde să se dea stipendii, sunt iarăși de a se trage în considerare și a se folosi de îndreptar alte asemenea institute filantropice publice și private din patrie.

Primirea și ratificarea statutelor acestora să se întâmple numai prin adunarea generală a comitetului confiniar, în ființa de față cel puțin a două din trei părți din membrii lui ordinari.

Că la aceste stipendii să fie totdeauna competitori în abundență din fiii proprietarilor foști confiniari, va avea comitetul confiniar de a priveghea după talente eminente nu numai între școlari, dar și între cei care umblă la școală și aflând talente orișice ramură de știință sau arte, sunt a se considera cu preferință, fără respect personal, familiar sau material și cel puțin a treia parte din stipendii de întrebuințat spre a se ridica între români clasa cetățenească, adică spre îmbrățișarea, lățirea și consolidarea meseriilor de tot soiul.

Stipendiile se vor împărți la cei mai demni numai după permiterea unei publicări concursuale, fie cui însă-i sta în voie a insinua tineri cu talent care, poate nu ar ști sau nu ar fi în stare a competi.

Toate acestea însă să se cuprindă în statute mai apriat.

VI. Fondul numit până acum al „proventelor” și de acum înainte „scolastic”, luându-și comunitățile subscrise de deviză „literatura și cultura poporului român în toate ramurile de știință, arte și meserii”, de acum încolo și după ce ni se va transpune cu toate izvoarele sale, să se întrebuințeze singur numai pentru scopuri scolastice și adică:

1. Fiindcă în fondul acesta curge venitul din dreptul de cârciumărit dimpreună cu venitul din cârciumăritul de trei luni de toamnă care din urmă și până acum curgea în fondul „scolastic comunal” al fiecărei comunități, așa în comunitățile care și înainte de militarizare au fost libere, care poate își vor reprimi regalele mai înainte decât celelalte, cumulându-se de acum încolo venitul cârciumăritului de trei luni cu acela de peste tot anul și intrând acum tot

Instrument fundațional pentru institutele de învățământ și educație din Districtul Năsăudului în Transilvania

---

venitul acesta în fondul „proventelor” sau „scolastic”, din venitul acesta care, de altminterlea este cel principal al fondului, extrăgându-se contribuția împărătească, a patra parte a întregului venit di regalele acestuia, se va extrage caselor comunale respective, amăsurat venitul din regalele acelor comunități care parte va servi și mai încolo spre întregirea fondului școlilor comunale și acoperirea altor speze ale comunităților; iar celelalte părți ale întregului venit curat din regalele de cârciumărit vor rămâne în fondul proventeleo recte scolastic.

2. Din fondul acesta să se susțină și pe viitor cele cinci școli triviale din Monor, Borgo-Prund, Sân-Georgiu, Telciu și Zagra.

Aceste cinci școli se vor organiza după cerințele de față și salariul docenților asemenea se va îmbunătăți după împrejurări.

3. Școala normală de 4 clase din Năsăud dorim să se reorganizeze după planurile cele mai noi de învățământ amăsurat altor școli normale din patrie.

Lângă școala aceasta să se adauge și o școală mai înaltă de fete organizată conform altor asemenea școli din patrie, mai ales însă dorim ca în această școală pe lângă învățaturile mscolastice, să se exercite cu cea mai mare diligență deprinderea fetițelor la curățenie, gătitarea mâncărurilor, lucrul mâinilor de tot soiul și la grădinărit.

Școala normală cu școala de fete va purta numele Maieștiții Sale al prea buneii noastre Împărătese și Doamnei noastre Elisabeta, sub numirea de „Institutul Elisabetin”.

4. În opidul Năsăud care, atât pe timpul milităriei confiniare, cât și de atunci încoace și acum este centrul și reședința oficiului suprem politic al acestui district, să se fondeze și ridice Gimnaziu complet național român, în care să se predeie acelea științe care s-au predat până acum și se vor preda pe viitor în celelalte gimnazii complete publice ale patriei.

a) Acest gimnaziu să fie institut public și să se numere între celelalte gimnazii complete ale patriei.

b) În acest gimnaziu va avea drept de a învăța orișicine fără distingere de naționalitate și religie.

c) Pentru organizarea dinăuntru, precum și pentru metoda învățământului să se compună un statut în care să se exprime curat că limba învățământului pentru totdeauna cât va sista acest institut să fie cea română, însă celelalte limbi ale patriei încă să se învețe și pentru fiecare învățăcel să fie obligate, sperând că în gimnaziile celorlalte naționalități din patrie cu asemenea respect vor fi către limba noastră; - mai încolo voim ca în statut să se îngrijească și despre aceea că științele filosofice și matematică să se predeie cât mai pe larg, iar pentru istoria națională română și literatura limbii române să se înființeze și să fie o catedră de sine care, poate, la alte gimnazii nu va fi existând; - asemenea dorim ca artele frumoase: pictura și muzica vocală și instrumentală care la români până acum fură atât de părăsite, să se ia în distinsa considerare.

d) Lângă clasele gimnaziale să se ridice și un despărțământ pentru științe reale într-un curs de trei sau mai mulți ani asemenea altor școli reale din patrie, cu acea distingere numai că în această ramură de școală toate științele se vor propune în limba română.

Organizarea dinăuntru și planul de învățământ să fie întocmit astfel încât acolo să-și poată câștiga tinerii pregătirile necesare pentru toată ramura de meserie, arte și științele tehnice.

Mai ales dorim ca în acest despărțământ să se ridice o catedră pentru agronomie, ortologie și pomologie, atât teoretică, cât și practică.

e) Pentru compunerea statutelor acestui institut gimnazial se va îngriji președintele

**Instrument fundațional pentru institutele de învățământ și educație din
Districtul Năsăudului în Transilvania**

comitetului confiniar în coînțelegere cu bărbați de litere din district și afară de districtul acesta, iar acceptarea lor se concrede comitetului confiniar în adunarea sa generală.

f) Pentru invocarea atât a școlii normale și de fete, cât și a claselor gimnaziale și școli reale să se ridice un edificiu după arhitectura modernă care să fie destul pentru toate școlile sus-atinse. Edificiul acesta să se ridice într-un loc care va fi mai corespunzător scopului, considerându-se și aceea ca prin edificiul acesta totodată să se înfrumusețeze și opidul Năsăud.

g) Ridicarea acestui edificiu să se întocmească așa cât cu primăvara anului 1863 să se înceapă construirea.

h) Toate cele zise până aici au să se întocmească așa cât exoperându-se și concesiunile necesare, cu începutul anului școlastic 1863/4 să se deschidă și înceapă clasa I gimnazială și I-a clasă până se vor completa.

Fiindcă însă edificiul până atunci poate nu va fi gata, așa că numitele clase totuși să se poată începe până la finirea construirii să se închirieze o casă corespunzătoare scopului acestuia.

i) Cu îngrijirea despre construirea și închirierea altei case la finirea edificiului se însărcina președintele comitetului confiniar, căruia îi stau sub dispoziție amplotiații comisiei administratoare economice a fondurilor.

k) Institutul acesta gimnazial să poarte în tot timpul existenței sale numele Maiestății Sale al prea bunului Împărat și Domn Francisc Iosif I, cu numirea de „Gimnaziul Francisc Iosefian”¹.

Fiindcă după cum ne învață experiența, totdeauna și mai ales în secolul prezent științele și artele fără mijloace materiale nu se pot câștiga mai nicicum sau numai cu diligența de fier și fiindcă românii peste tot și în parte cei de pe teritoriul fostului al II-lea regiment român de margine care până la desființarea institutului acestuia erau în fapt încă tot legați de glie (glebae adstricti) sunt cei mai lipsiți de averea materială așa că poporul acesta nici în astă privință să nu sufere scăderi, am decretat nestrămutabil: că tot aici în opidul Năsăud unde se va ridica altarul muselor, să se ridice și fondeze și un convict exclusiv numai pentru fiii locuitorilor celor 44 comunități române, din care a constat fostul al II-lea regiment de frontieră.

În convict să-și afle adăpost tinerii cei mai demni și mai săraci până ce vor cerceta școlile ce se vor înființa, iar numărul școlărilor susceptuți în acest institut să fie una sută, de aceea:

a) Spre acest scop să se ridice un edificiu asemenea edificiului gimnazial.

b) Construirea edificiului acestuia să se înceapă mult până în vara anului 1863 și să se continue așa încât în timpul cel mai scurt, și mult în patru ani să se gata.

c) Edificiul să fie așa de mare și așa întocmit cât într-însul să înceapă cel puțin 100 de școlari și să se așeze într-un loc care va avea o poziție atât de favorabilă gustului cel bun, încât prin edificiul acesta totodată să se înfrumusețeze și târgul Năsăud.

d) Îngrijirea despre construirea acestui edificiu se concrede, asemenea ca și la gimnaziu, președintelui comitetului confiniar care va procura planul de arhitectură după modelul construirilor din secolul prezent; însă fiindcă conducerea aceasta e împreună cu mai multe greutăți, așa președintele se va folosi spre acest scop, atât de comisia administratoare economică a fondurilor, cât și de alți bărbați apți din comitetul confiniar cărora li se asigură o remunerație amăsurată ajustărilor și serviciului, nepierzând însă din

¹ Școala Română, Sibiu, Anul I, 1876, nr. 44, pp. 350-351.

**Instrument fundațional pentru institutele de învățământ și educație din
Districtul Năsăudului în Transilvania**

vedere că un astfel de serviciu face totodată și onoare prestatorului;

e) Fiindcă, după cum sperăm, cele 29 comunități care au fost libere și mai înainte de militarizare de pe teritoriul fostului al II-lea regiment român de frontieră, își vor recâștiga mai curând regaliile ca celelalte și fiindcă convictul se va întreține mai ales din venitul dreptului de cârciumărit, așa din numărul acel de 100 de școlari care au de a fi suscepuți în institutul acesta, 80 să se ia exclusiv numai din cele 27 comune din Valea Rodnei, care sunt: Șanț (Rocna nouă), Rocna veche, Maieru, San-Georgiu, Ilva mare, Măgura Poiana (St. Iosif), Leșu, Ilva mică, Feldru, Vărarea (Nepos), Lunca vinului (Parva), Rebra mare, Rebrîșoara, Năsăud, Salva, Hordou, Telciu, Romuli (Strâmba), Poieni, Suplai, Găureni, Bichigiu, Zagra, Runc, Mititei și Mocod și apoi Nușfalău și Sântioana.

Lângă aceste comunități însă să se numere și Coșna și fiindcă munții folosiți mai înainte de Coșna, iar acum ascriși numitelor fonduri de stipendii și scolastice, aduc un venit frumos la aceste fonduri, așa în recunoștință frățescă din Coșna să se susceapă totdeauna atât școlari, câți se vor lua dintr-una din cele 29 comunități cu număr asemenea de locuitori.

Acești 80 de școlari se vor împărți între comunitățile sus numite așa cât din fiecare comunitate să se primească un număr corespunzător la venitul regalului de cârciumărit donat de acea comunitate fondului școlastic.

f) Fiindcă din cel opt comunități ale Bârgăului, care sunt: Borgo-Rusu, Borgo-Prundu, Borgo-Bistrița, Borgo-Joseni, Borgo-Mijloceni, Borgo-Suseni, Borgo-Mureșeni și Borgo-Tiha, și apoi din cele șapte comunități din cercul Monorului care sunt: Budacul român, Ragla, Șieuț, Monor, Gledin, Morăreni și Rușii munți, afară de venitele din munții foști comuni ai regimului întreg până își vor recâștiga regalele, alte venituri acum deodată nu curg în fondurile sus atinse: „scolastic” și de „stipendia”, așa până ce vor concurge și comunitățile acestea la numitele fonduri cu mari contribuiri, din cele 20 de locuri trecătoare peste 80 până la 100, 12 să fie destinate exclusiv pentru aceste 18 comunități și adică: 6 locuri pentru cele 8 comunități sus numite din Bârgău și 6 locuri pentru cele 7 comunități sus numite din cercul Monorului.

g) Celelalte 8 locuri vacante până la 100 să nu fie destinate pentru nici o comunitate exclusiv fără să fie menite pentru capacități mai excelente din tot teritoriul fostului regiment, așa cât dacă spre exemplu din o comunitate după contribuirea ei anuală s-ar putea suscepe numai un individ, în acea comunitate însă sunt doi sau mai mulți tineri școlari cu capacitate eminentă, spre a nu lăsa nici un talent din mână din comunitatea aceea să se mai susceapă și al doilea sau al treilea tânăr până se vor ocupa și acele 8 locuri.

h) Fiindcă proporția aceasta s-a făcut pentru cazul când încă numai comunitățile din Valea Rodnei și apoi Nușfalăul și Sântioana și-ar fi recerut regalele așadar după ce și sus număratele comunități din cercul Bârgăului și sus atinsele șapte comunități din cercul Monorului și vor recâștiga regalele sau, respectiv, dreptul de cârciumărit, fiindcă atunci și venitul aceluși regal după proporția mai de sus va curge în sus numitele fonduri, atunci proporția de mai sus în privința numărului școlarilor suscepuți în convict de la Bârgău și din cercul Monorului să se schimbe și modifice așa cât atunci acei 100 tineri să se împartă între toate comunitățile contribuente la fonduri după proporția sumei contribuite, iar apoi în cazul necesar numărul să se înmulțească încât vor ajunge veniturile.

i) Fiindcă comunitățile din Valea Bârgăului și cele din cercul Monorului zac în o depărtare mai mare de Năsăud decât cele din Valea Rodnei, de aceea dorim și decretăm nerevocabil: ca după ce comunitățile din Bârgău și toate cele după târg își vor începe regalele, apoi deoarece venitul regalului curge în fondul școlastic, cu toate că zac așa departe de

Instrument fundațional pentru institutele de învățământ și educație din Districtul Năsăudului în Transilvania

Năsăud, din fondul general scolastic să se ridice atât în Borgo-Prund, cât și în Monor câte o școală normală asemenea școlii normale din Năsăud.

k) Pentru organizarea dinăuntru și modul administrării, precum și cu privire la creșterea tinerilor au să se compună statute în care se vor cuprinde și calitățile și numărul amployaților administrativi ai acestui institut. Tot în statutele acestea va căuta să fie cuprins și modul alegerii școlarilor care vor să fie suscepti.

Pentru de a încuraja pe viitor toate neplăcerile, poftim a se exprima aspriat în statute că numărul acela de 100 școlari primiți în convict are să se completeze numai din fiii foștilor confiniari și așa dintre ceilalți conlocuitori de pe acest teritoriu să se primească numai dacă va fi vreun talent de tot excelent.

Mai încolo voim să se exprime în statute curat și lămurit că fiindcă scopul institutului acestuia este ajutorarea tinerilor școlari cu talente și purtare bună, însă fără avere, așa aceste ajustări să se prefere, iar mai ales dorim ca între cei cu calități asemenea să se prefere fiii economilor de pământ.

l) Îngrijirea despre compunerea statutelor acestora se concrede președintelui comitetului confiniar care spre acesta se va pune în coînțelegere cu bărbați apți din district și din afară.

m) Institutul acesta se va deschide deodată cu gimnaziul proiectat mai sus și așa când se va deschide prima clasă gimnazială, în convict să se primească 20 de școlari și, apoi, în tot anul să se înmulțească cu câte 10 până se va completa numărul de 100.

n) Convictul acesta în tot timpul existenței va purta numele Înălțimii Sale al Arhiducelui Rainer sub numele de „Institutul Rainerian”, spre care mai întâi este de a se cere concesiunea mai înaltă¹.

(Va urma)

¹ *Ibidem*, nr. 45, pp. 358-359.

598

PUBLICAȚIILE CERCULUI STUDENȚILOR NĂSĂUDENI
„GEORGE COȘBUC”, CLUJ

ARHIVELE
STATULUI
200
2489
3371
BIBLIOTECA

Emil Sângeorzan
student în drept, Cluj

Părerî...

asupra

Așezămintelor Grănicerești Năsăudene

CUPRINSUL

Extras — Către cititor

Puncte de plecare

Achitarea burselor. — Satele grănicerești. — Obârșia reilor.

La Fonduri

Statutele, fondul de burse și Instrumentul Fundațional. — Inițierea Fondurilor. — Administrația de după războiu. — Distribuirea burselor. — Cinstirea strămoșilor.

Restul averilor grănicerești

Rezultate ale administrării. — Răspundabilitatea și politica în așezămintele grănicerești. — Oameni vechi și noi. — Ce vrem noi? — Încheiere. — O concluzie. — Adaus.

Așezămintelor grănicerești văzute de un student în anul 1933

La Fonduri

Statutele, Fondul de burse și Instrumentul Fundațional

După 14 ani încheiați de administrație românească, această instituție și astăzi funcționează tot după normele statutelor impuse de guvernul unguresc în anul 1887. Și câte comisii nu s-au numit în 14 ani pentru întocmirea de noi statute...! Mulți membri a acelor comisii sunt astăzi sub glie, dar statutele noi în concordanță cu spiritul vremilor de azi tot nu sunt. În mod firesc ne punem atunci întrebarea: de ce nu s-au întocmit alte statute...? Era și este ori nu nevoie de alte statute? Dacă – bunăoară – nu era nevoie, pentru că s-au numit respectivele comisii? Iar dacă s-a chibzuit bine și s-a ajuns la concluzia că este nevoie de alte statute noi și s-au „exmis” ori numit comisii pentru întocmirea lor, din ce motive respectivele comisii nu și-au făcut datoria până la capăt? Dacă acele comisii și-au depus rapoartele și mandatele, ce măsuri a luat onoratul comitet? Ce a făcut, nu ce a hotărât pe hârtie? Și cât timp va mai dura comedia aceasta cu statutele? Este ori nu este nevoie de ele? Lichidați-o domnilor odată!

De 14 ani în administrarea acestor averi găsim lipsa unui elementar simț de prevedere... În tot acest timp nu s-au putut ridica din colectivitatea (sau mulțimea) grănicerească, nici o voință clarvăzătoare, care să adune într-un mănunchi toate puterile singuratică și împrăștiată ale celor ce aveau mandatul de conducători și să le îndrepteze într-o direcție constructivă, bine chibzuită. „S-a dibuit în dreapta și-n stânga, fără a se urma o linie de muncă bine croită, pe baze reale”. Această frază rostită de unul din cei mai vechi și mai bine informat dintre membrii Comitetului Fondurilor zugrăvește minunat spiritul de la conducerea acestei instituții (Vezi „Reflexiuni și păreri” de Dr. L. Scridon).

Bunăoară, în administrarea fondului de burse au fost ani când bilanțul acestui fond încheiat cu excedente bugetare, dar nimeni nu a pus bazele unui fond inalienabil, depozitat la Casa de Depuneri a Statului, cu menirea de a se completa din el bursele școlarilor, atunci când împrejurările ar fi cerut (Pe noi nu ne interesează ce hotărâri s-au luat pe hârtie, ci faptele. Ce s-a făcut?). În schimb, la sfârșitul anului 1932, fondul de burse se afla în restanță cu plata bursei pe aproape trei ani, din cauza că organele de conducere a Fondurilor au luat sub formă de împrumut, din acest fond de burse suma de lei 16.600.000 – și au cheltuit-o cu niște clădiri pe cât de mari, pe atâta de nepotrivite, clădiri înfăptuite – în parte – nu atât din nevoie, pe cât din ambiția că cine-i mai mare: Bistrița ori Năsăudul?

Constatăm că prin acest fapt forurile conducătoare ale acestor averi și-au depășit însărcinarea nesocotind de-a dreptul principiile consemnate în „Instrumentul Fondațional” din 18 august 1865.

Pentru că în această „Învoire – Instrument Fondațional” se găsesc următoarele principii de directivă în administrația Fondurilor:

Așezămintelor grănicerești văzute de un student în anul 1933

La pagina 6, art. IV, aliniatul 1: „Amploriații administratori vor fi subordonați comitetului confinariu (grănițerescu, iar comitetul va administra independente, însă așa cât de la punctele protocolului acestuia, nu va putea și nu-i va fi iertat a se depărta nici cât e una lenea...”.

Vedem, dar, că Instrumentul Fundațional zice că „amploriații administratori vor fi subordonați comitetului...”. Iar statutele din 1887 în § 101 spun: „Pentru executarea concluzelor comitetului și purtarea afacerilor curente, să instituie o corporațiune mai mică sub numirea de Comisiune administratoare...etc.”.

Deci, această „Comisiune administratoare” nu-i altceva decât un mandatar al comitetului, cu însărcinarea de a executa hotărârile acestui comitet, fără dreptul de a le schimba după capul ei. Din ceea ce scrie la carte, cam așa ar ieși. Asta în teorie. În practică găsim cazuri când onorata Comisie Administratoare nu numai că a nesocotit hotărârile adunării generale a comitetului, dar a lucrat de-a dreptul în contra voinței și hotărârilor comitetului și deci peste capul acestui comitet. Exemplu: Adunarea generală din 11 septembrie 1926 și-a însușit propunerea d-lui membru Dr. Leon Scridon senator privitoare la reorganizarea și simplificarea administrației Fondurilor și a invitat onorata comisie să lucreze în acest sens. Dar aceasta n-a reorganizat și nici n-a simplificat nimic. Adunarea generală din 10 martie 1927 hotărăște ca posturile de secretar și prefect economic să nu se completeze până la punerea în aplicare a noilor statute. Dar onorata comisie nu vrea să știe de această hotărâre a comitetului, ci le completează. Ba mai mult. Înființează postul de „director” – care nu-i prevăzut nicăieri în statute – și îl completează, călcând dispozițiile cap. 51 din statute, care spune: „Orice abatere de la Instrumentul Fundațional și de la statoririle cuprinse în acest statut, e revalidă”. Deci, stând pe temeiul statutelor în vigoare, înființarea postului de „director” e nevalidă. Așa spun statutele. În statute nu există „director”, dar în realitate de șase ani încoace „directorul” semnează acte și încasează salariul. Acesta e adevărul.

În ce privește „reorganizarea și simplificarea administrației”, Fondurile noastre se găsesc și astăzi cu aceleași personal, cu aceiași funcționari ce îi aveau și înainte de război, când era cu mult mai mult de lucru la aceste Fonduri. Când se administrau de către fondul școlar toate școlile profesionale din graniță, când personalul didactic de la liceu și de la aceste școli era plătit de către fondul școlar, etc. astăzi atribuțiile acestui fond s-au redus foarte mult, dar personalul a rămas aproape aceleași de altădată, mai mult în sarcina fondului de burse, care plătește pentru administrare o cotă mai mare decât s-ar cuveni după dreptate.

Să mergem mai departe ca să vedem ce mai spun strămoșii fondatori în Instrumentul Fundațional și apoi să vedem cum le-a fost respectată voința lor și cu câte linii s-au îndepărtat administratorii noștri. La pagina 7 sub V găsim: „Fiindcă fondul numit mai înainte „al monturului” și acum „de stipendia” este destinat pentru ajutorarea școlarilor mai scăpătați de în filii „celor 44 comunități confiniere, pre care cu toate că vor fi având pregătirile recerute și ar voi a păși la instituturile mai înalte, nu ar ajuta mijloacele proprii, așa rămânând fondul și izvoarele lui neatinse, din interesele și veniturile lui curate, să se formeze stipendii amăsurat împrejurărilor, din care să se împărtășească numai fiii grănicerilor”, etc.

Mai departe, la pagina 26 sub VII, litera H, găsim: „În privința Fondului de stipendia se statoresc irevocabil următoarele principii:

1. Capitalul fondului va rămânea pentru totdeauna neatacat;
2. Din interesele anuale, după sustragerea contribuțiunii și a speselor administrative, a zecea parte se va alătura în tot anul la capital...

Așezămintelor grănicerești văzute de un student în anul 1933

De orice principii de interpretare ne-am servi – în cuvintele Instrumentului Fundațional citate mai sus – suntem nevoiți să recunoaștem ca cel dintâi principiu fundamental cuprins în voința fondatorilor, că „fondul de stipendii este destinat pentru ajutorarea școlarilor mai scăpătați...”. Deci acest fond nu e nici pentru construcții școlare și nici pentru împrumuturi! Și e categoric așa. Controversă nu există.

Al doilea principiu de bază e: „capitalul fondului de stipendii va rămânea pentru totdeauna neatacat”.

Orice au făcut administratorii săi? Cuprinși de zelul de a-și vedea numele imortalizate în clădiri, construite în proporții și timpuri nepotrivite, aproape au nimicit fondul de burse, care în definitiv nu era nici dator și nici obligat să clădească și nici să împrumute nimic (Dacă s-ar prezenta în public socotelile clădirilor, poate am avea fericirea să constatăm că cu jumătatea sumei cheltuite, se putea clădi un internat corespunzător nevoilor noastre. Firește dacă era la mijloc numai interesul comun și nu interese personale).

Și cine este răspunzător pentru faptul că fondul de burse se află în prăpastia în care se află? Instrumentul Fundațional sub VII, litera F, pagina 21, punctul 2, ne spune: „... Comitetul Fondurilor, ca reprezentant legal, este totodată și răspunzător în solidum pentru toată dauna care s-ar cauza numitelor Fonduri, prin orice indolență, neîngrijire sau nepăsare a membrilor comitetului...”.

Stabilind acum o legătură cauzată între prescripțiile Instrumentului Fundațional și între faptele administratorilor fondului de burse, ajungem la concluzia că acești administratori cu o ușurință condamabilă au călcat în picioare principii declarate de irevocabile de către strămoșii lor fondatori. Dacă le-ar fi cerut cineva lucruri neconforme cu judecata lor personală, imediat s-ar fi pus sub nas principiile Instrumentului Fundațional, cu mențiunea că acesta nu permite, etc.

Dar când le-a venit în minte să facă experiențe – după gustul lor – pe spatele fondului de burse, atunci au uitat să consulte Instrumentul Fundațional, ori poate numai s-au făcut că uită.

Înființarea Fondurilor

Strămoșii noștri, atât înainte, cât și în timpul celor 89 de ani de serviciu militar li-au dat seama că vremile se schimbă și în viitorul, spre care dâșii priveau cu îngrijorare, întrezăreau că nu numai forța și puterea armelor vor hotărî soarta unui popor. Ci în locul acestor instrumente de luptă și apărare, vor fi siliți să recurgă la armele culturii și ale civilizației, singurele pe care le puteau opune valurilor îndrăznețe de maghiarizare, a căror origine se găsește în întâmplările anului 1867 și a căror apropiere, strămoșii noștri o simțeau în anul 1865, deci cu doi ani mai înainte. Dâșii văzându-se puțini la număr – față de maghiarii a căror putere creștea mereu – văzând poate și sprijinul Habsburgilor de la Viena scăzând și el, odată cu dispariția acelor dintre Habsburgi, care îi știau prețui pe „grănicerii de la Năsăud”, s-au gândit să nu împartă între ei averile asupra cărora erau chemați să hotărască în zilele de 27 și 29 septembrie și 5 și 6 octombrie 1861, apoi în 13 și 21 septembrie 1862 și 18 august 1865. Ci din aceste averi mai bine să clădească o cetățuie, înăluntru căreia să se poată forma noi luptători tot mai tineri, care cu armele culturii să apere ființa lor națională, transmițându-i însușirile din generație în generație.

Acesta-i după noi motivul și piatra unghiulară, ce stă la temelia Instrumentului Fundațional și a Instituției Fondurilor.

Așezămintelor grănicerești văzute de un student în anul 1933

Și erau acești strămoși fondatori, oameni ce și-au trăit viața în mijlocul realităților aspre și dușmănoase ale vremii lor. Iar dacă s-au hotărât să înființeze aceste așezăminte culturale, nu s-au oprit la această hotărâre decât după ce au discutat-o sub toate formele și pe toate fețele și după ce s-au convins că alta mai bună nu pot afla. De aceea cu gândul numai la viitorul copiilor, nepoților și strănepoților și cu o deosebită grijă au întocmit fiecare șir, din acel cuminte „Instrument Fundațional”. Au consemnat acolo principii sănătoase pe care și-au clădit cetățuia lor culturală. Și ca să nu le poată dărâma nimeni, nici chiar fiii lor – ajunși poate vreodată în discordie – au declarat acele principii de „irevocabile”! Cu perfectă unanimitate au fost stabilite și consfințite (cele 46 de semnături dovedesc aceasta), deci perfectă unanimitate trebuia să fie și atunci când unele din ele ar fi trebuit modificate, ne mai potrivindu-se vremurilor și scopului lor inițial.

Administrația de după război

Și acum dacă cineva ar examina administrația ultimilor 15 ani, în comparație cu ceea ce scrie în Instrumentul Fondațional, credem că nu-i va fi greu, să afle multe fapte de administrație săvârșite de-a dreptul în contradicție de cum se scrie acolo. Și...oarecum în mod firesc și oricine și-ar putea pune întrebarea, dacă acele fapte erau absolut necesare? Au fost împrejurări atât de grave, ce dictau să se facă totul numai așa cum s-a făcut? A existat perfectă unanimitate privitor la călcarea unor principii de bază din Instrumentul Fondațional?

Noi cu slabele noastre cunoștinți știm că în afară de statutele impuse de guvernul unguresc în 1887 (pe care grănicerii le-ar fi voit altfel de cum le-au fost impuse) nu există nici un alt statut general de administrare a instituției și nici un statut separat de administrare a fondului de burse, așa cum prevede Instrumentul Fondațional.

Prin urmare, dacă nu s-au putut strânge într-un mănunchi toate părerile grănicerilor, asupra unui proiect de statute din 1925, atunci ne îndoim că acele păreri contradictorii se vor fi putut acorda, asupra modificării unor principii de bază din Instrumentul Fondațional cu o însemnătate mai mare decât un statut.

Cu oricâtă bunăvoință am examina faptele conducerii fondului de burse, dacă le așezăm în lumina principiilor Instrumentului Fondațional, constatăm că ele s-au îndepărtat de la linia de conduită, fixată în această evanghelie a fondului de burse, fără cauze îndeajuns de justificate și reclamate imperios de împrejurări. Și s-au îndepărtat nu cu „una lenia”, ci cu foarte multe linii. Noi studenții care avem de suferit mai mult de pe urma acestei administrări, nu putem decât să condamnăm lipsa de prevedere și ușurința cu care s-a nimicit acest fond.

Poate ni se va răspunde că suma împrumutată nu poate fi considerată pierdută, ci ea există ca creanță valabilă, de vreme ce-i împrumutată fondului central școlar? Da? Am vrea să știm când și din ce anume resurse o va înapoia fondul școlar (Fondul școlar care în prezent se află amenințat cu procese de către alți creditori pentru alte datorii scadente)? Noi avem convingerea că această sumă s-a dus pe apa Sâmbetei. Ni se pare că printre unii dintre conducători există credința că bine s-a făcut că s-au luat cele 17.000.000 lei din fondul de burse, că de ar fi fost împrumutați de la străini, ar fi un proces mai mult...! Dar așa, fondul de burse cum să pârască pe frate-său și să-l pună în ștreang? Se va înduioșa în cele din urmă de neputințele sale și-l va lăsa în plata Domnului, ca un nărăvaș și rău platnic ce este.

Cam așa o credință am deprins noi ceea ce firește nu ne poate ținea nici de foame și nici nu ne poate încălzi.

Apoi ne mirăm cum se face că în exercițiul anului 1931 s-a găsit totuși și s-a achitat din fondul de burse fondului central școlar suma de 557.000 lei drept cheltuieli de administra-

Așezămintelor grănicerești văzute de un student în anul 1933

re, iar pentru achitarea burselor nu s-au găsit bani? Doar fondul de burse e pentru burse, nu pentru salarii! Și apoi administrarea fondului de burse reclamă numai decât o sumă așa de mare, achitată în anul de sărăcie 1931? Rugăm onorata conducere a acestui fond să ne arate cui anume s-a achitat această sumă și pentru servicii? Nu de alta, dar ar fi bine ca toată grănicerimea să știe din ce fel de operații dificile constă administrarea acestui fond de burse?

Ne amintim că prin anul 1928 un coleg al nostru a participat la o comisie delegată din partea Fondurilor la imobilul din Ciceu-Cristur – proprietatea fondului de burse – pentru demarcarea hotarelor imobilului, schimbate cu ocazia unor exproprieri. Dar nu mai știa nimeni pe unde sunt hotarele (mejdele) adevărate. Însă pentru aceia fondul de burse totuși a fost obligat să achite drept speze de administrare, în orice caz mai mult de 500.000 lei (eram doar în 1928 cu inflație), dar administratorii săi nu erau obligați să-i cunoască temeinic realitățile.

Distribuirea fondurilor

În ce privește apoi un alt principiu tot din Instrumentul Fundațional, referitor la modul de împărțire a burselor „ajutorarea școlărilor mai scăpătați” și „merituoși” etc. s-a aplicat el oare în spiritul în care a fost conceput? Atunci când s-au distribuit bursele, școlarul sărac și silitor avut-a el oare întâietate față de cel care se găsea într-o situație mai bună?

Practica de ani de zile a distribuirii burselor, nu pare a ne spune aceasta. Ne spune în schimb că școlarii săraci – de aceia la care s-a gândit Instrumentul Fundațional – au fost lăsați mai departe să se zbată în sărăcia lor, iar alți colegi de ai lor – cu astfel de situații – au beneficiat de ajutoare înaintea lor. Cum în lumea asta, cele înspre rău se pare că sunt mai ușor realizabile decât cele înspre bine, de aceia sunt mai ușor crezute; noi avem oarecari informații pe care, deocamdată, le credem că școlari nu tocmai din cei mai săraci, ar fi beneficiat în anii trecuți de la Fonduri, fie de la alte instituții grănicerești de ajutoare pentru a merge prin străinătăți pentru completări de studii. Dacă a fost așa, venit-au ei oare să deie samă cum au întrebuițat timpul și banii primiți și cu ce anume și-au completat studiile? Ori după această completare, s-au ridicat ei prin ceva merite extraordinare deasupra celorlalți colegi ai lor? Să nu fim înțeleși greșit. Când te plimbi prin străinătate pe banii tăi, liber ești să faci cu te taie capul, fără să poți fi tras la răspundere. Dar când te plimbi pe banii altuia, ai putea fi într-o zi – pe bună dreptate – întrebat, că ce ai făcut, pe unde ai fost?

Pe urmă tot practica ne spune că fiii de grăniceri care nu mai stau prin acest ținut, care oarecum s-au înstrăinat de aspirațiile și rosturile acestui ținut, fiind crescuți cu totul în alt mediu, cu alte preocupări decât viitorul grănicerimii noastre, în virtutea unor legături mai mult de interese personale, au beneficiat de burse înaintea celor săraci din ținut și, mai ales, înaintea fiilor de țărani. Pentru că mulți țărani nici nu prea știu bine ce anume drepturi au și nici nu aveau îndrăzneala și puterea să și le reclame.

Aceste spuse, ajungem oarecum la concluzia că la Fondurile noastre s-a cuibărit un fel de favoritism, în dauna grănicerilor celor mulți, dar mai săraci cu duhul care, în schimb, nu erau mai puțin îndreptățiți la foloasele calității de grănicer.

Poate multora nu le va fi pe plac judecata noastră și poate se vor da dezmințiri și comunicate. Însă ținem să menționăm că de multe ori aceste sunt un fel de cuțite cu două tăișuri cu care te poți ușor răni singur dacă nu le mânuiești cum trebuie. Noi nu cităm persoane și nu atacăm pe nimeni, numai sistemul pe care l-am dori schimbat după alte principii de etică și adevăr. O singură viață avem de trăit fiecare și atunci de ce s-o trăim numai exploatându-ne și înșelându-ne unii pe alții?

Așezămintelor grănicerești văzute de un student în anul 1933

Rezumând cele expuse până aici, suntem nevoiți să constatăm că Fondurile noastre nu dispun încă de statute și regulamente de aplicare în conformitate cu Instrumentul Fundațional și cu noile împrejurări schimbate: „Din această cauză, pe lângă o administrare de tot nepotrivită și greoaie, se fac o mulțime de greșeli, cu păgubitoare repercusiuni asupra situației materiale a Fondurilor și, în special, a fondului de burse și a comunelor grănicerești care subvenționează fondul școlar...”.

Astfel se exprima în luna decembrie 1930 (vezi „Gazeta Bistriții”, nr. 36-1930) unul din cei mai vechi, mai bine informați și documentați dintre membrii Comitetului Fondurilor. Prin urmare, noi n-am prea spus nimic nou și inedit. Dar se vede treaba că urechile celor care trebuiau să audă, sunt bine vătuite, că domnul membru respectiv încă a strigat în pustiu.

Apoi, fondul de burse nu dispune încă de un regulament precis privitor la acordarea și împărțirea bursei. Deci, putem presupune că ele împart și așa mai pe... sprânceană! Să fie numai cine să intervină și să știe cum, c-apoi treaba se face situație materială? Merite? Dragoste de muncă și de ținutul grăniceresc? Fleacuri! Bune de îndopat cu ele naivii! Acesta-i spiritul pe care liderii de la conducerea treburilor noastre publice l-au introdus în toate ramurile vieții de după război.

Recensământul descendenților de grăniceri, în jurul căruia s-a făcut odată atâta vâlvă – și ni se pare se mai ocupă și acum părintele protopop Buzilă de el – nu s-a făcut. Deși 14 ani e o bucată hăt bună de timp. Dar se vede treaba că generația de conducători de care ne ocupăm, odată luată de vârtejul luptelor, ispitelor și patimilor politice, s-a dus orbește înainte pe drumul acestor ispite, fără să se mai gândească la datoriile către mulțimea care a ridicat-o pe umerii săi. De aceia nici n-ar fi de mirare dacă ne-am putea găsi în fața faptului că în vreme ce mulți fii săraci de ai ținutului suferă tot felul de mizerii, să primească burse mulți dintre aceia a căror calitate de grănicer – prin treceri succesive din familii în familii negrănicere – să fi încetat de mult. Cine-i mai poate controla și cum? Certificate de descendență (recte complezență) grănicerească se pot obține ușor. Iar dacă mai este și cine să știe învârti șurubul, lucrurile s-au aranjat.

Nu s-a topit nimeni să coordoneze toate actele de conducere într-un sistem unitar, în centrul căruia să fi așezat adevărata dragoste de neam, de trecutul ce strămoșii cu care ne mândrim uneori și mai ales dragostea de a ridica sub toate raporturile forțele spirituale și materiale ale acestui ținut. Acesta trebuia să fie sâmburele regulamentului fondului de burse. Nu să se plătească burse așa, tam-nesam, aceluia care numai cu prilejul încasării bursei iau contact cu ținutul grăniceresc. Încolo din partea dumnealor se pot da grănicerii peste cap că nici îi văd, nici îi aud. E adevărat că tot atât de grăniceri suntem toți, dar aceste așezăminte și acest ținut încă își au nevoile lor, de care trebuie să se intereseze toți grănicerii. Ori dacă interesul și jertfele nu sunt deopotrivă, de ce să fie atunci foloasele?

(Va urma)

ASPECTE PRIVIND POMPIERII DIN SÂNGEORZ BĂI

Dorin Dologa

Pompierii își desfășoară activitatea în sprijinul cetățenilor, în mod operativ și permanent. Activitatea acestora este necesară și utilă. Un serviciu de pompieri a existat și la Sângeorz Băi. Acesta era un serviciu voluntar, civil, care și-a început activitatea în perioada interbelică.

Formația de pompieri voluntari a localității Sângeorz Băi s-a înființat la 15 august 1934. Ea a fost creată ca urmare a inițiativei notarului¹ Ioan Oancea, a lui Emil Marica și Maxim Buia și cuprindea un număr de 47 membrii. În anul 1935 formația de pompieri voluntari a fost înregistrată la Tribunalul Năsăud, iar membrii formației au depus jurământul la sediul Preturii Plasei Rodna. Printre primii membrii ai formației de pompieri voluntari s-au numărat: Flore Șteopoaie, Dionisă Jarda, Maxim Arman, George Buia, Nicolae Neamț, Flore Șorecău, Alexandru Șorecău, Ioan Buia, Emil Lușor, Alexandru Bădeu, Nicolae Tiron, Anton Gagea și Traian Timoce.

Deși formația de pompieri voluntari din Sângeorz Băi avea în dotare doar o pompă manuală, a participat la stingerea unor incendii, așa cum a fost cel din anul 1939 când s-a aprins Școala de meserii din Sângeorz Băi și casele din jur.

În anul 1950 formația de pompieri voluntari a fost reorganizată, șef al acesteia fiind Aurel Galeș². La 16 mai 1962 Sfatul Popular al orașului Sângeorz Băi a solicitat Direcției Pazei Contra Incendiilor București repartizarea prin transfer a unei autospeciale pentru stins incendii. Sfatul Popular al orașului Sângeorz Băi își motiva cererea prin faptul că localitatea avea un număr de 6000 de locuitori, în Stațiunea Balneară Sângeorz Băi existau 16 pavilioane, iar începând cu anul 1962, în conformitate cu planul de sistematizare, în orașul Sângeorz Băi urmau să se investească peste 5 milioane de lei. Sfatul Popular al orașului Sângeorz Băi mai arăta că cea mai apropiată companie de prevenire și combatere a incendiilor se afla la Bistrița, la o distanță de 55 de km, care din cauza drumurilor greu accesibile nu putea interveni în timp util³. Ca urmare, în luna octombrie 1962 formația de pompieri voluntari din Sângeorz Băi a fost dotată cu o A.M.P.⁴ Autospeciala de pompieri era

---

¹ Secretarului.

² Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (în continuare SJANBN), Fond *Sfatul Popular al orașului Sângeorz Băi*, dosar 911, f. 2.

³ *Ibidem*, dosar 712, f. 16.

⁴ Autospecială de pompieri.

DORIN DOLOGA

marca „Praga-Victoria”¹. Aceste autospeciale au fost construite începând cu anul 1948 în România, mai întâi la Fabrica de mașini-unelte „Victoria” din Arad², apoi la „Întreprinderea Metalurgică Bănățeană” din Timișoara³, cu sprijinul specialiștilor cehi, pe șasiul autocamionului Praga RN. Această autospecială a constituit dotarea standard a trupelor române de pompieri din anii 1950. Durata de serviciu a acestor autospeciale a fost stabilită la zece ani. După scoaterea lor

din înzestrare, multe dintre autospeciale au fost transferate formațiilor de pompieri voluntari din diverse comune, unde au mai fost utilizate timp de un deceniu⁴. Autospeciala „Praga-Victoria” de la Sângeorz Băi a fost construită în anul 1954⁵, iar în anul 1962 a fost donată formației pompierilor voluntari sângeorzeni. Cu un echipaj numeros de zece persoane, compus din șeful mașinii, șofer, plus opt servanți, reprezenta o forță de intervenție considerabilă. Eficacitatea îi era totuși afectată de cantitatea mică de apă transportată, de numai 2000 de litri. În partea din față a șasiului autospecialei se afla amplasat motorul și cabina, la mijloc rezervorul pentru apă, iar în partea din spate pompa. Propulsată de un motor de 72 de cai putere, autospeciala atingea o viteză maximă de 80 de km/h. Motorul funcționa cu benzină, capacitatea rezervorului fiind de 75 de litri. Autospeciala consuma 33 de litri la 100 de km, iar pentru lucru cu pompa 10 litri pe oră. Masa totală a autospecialei în ordine de marș era de 7440 kg. Cazanul pentru apă, cu o capacitate de 1900+100 litri, avea în interior un perete transversal ca spărgător de valuri, o țevă de supra plin, o serpentină pentru încălzirea apei prin intermediul gazelor de eșapament, iar la partea posterioară era compartimentat pe verticală printr-un perete, formând rezervorul suplimentar de 100 de litri (necesar amorsării). De-a lungul bazinului, pe ambele părți, se afla câte o bară pentru susținerea servanților, care erau transportați în picioare, câte patru de fiecare parte⁶. Servanții erau mai puțin fericiți, în special iarna, la întoarcerea de la intervenții, când erau uzi și expuși înghețului. Pompa de refulare aflată în spatele autospecialei era de tip centrifugal cu două etaje, folosind pentru amorsare vidul creat de o pompă cu palete fixe, sau inundarea cu apă a instalației⁷. Pompa avea un debit de 1400 de l/min și o presiune maximă de lucru de 15 atmosfere. Pompa de refulare împreună cu panoul de comandă erau protejate de un capotaj care se ridica pe timpul lucrului⁸. În anul 1963 autospeciala parcursese 44 000 de km și avea gradul II de uzură⁹. Autospeciala nu funcționa la nivelul cerințelor, fiind veche și uzată, având nevoie de piese de schimb: pompă de benzină, carburator, platine, condensator¹⁰.

În anul 1962 a fost dată în folosință remiza P.C.I.¹¹ Formația de pompieri voluntari a luat parte la stingerea incendiului din 24 aprilie 1962, când un mare număr de case situate la distanțe apreciabile au luat foc din cauza unor scânteii produse de o locomotivă. Formația a intervenit și pentru localizarea și stingerea a incendiilor din alte localități, așa cum a fost cel

¹ SJANBN, Fond *Sfatul Popular al orașului Sângeorz Băi*, dosar 712, f. 35.

² Mai târziu aceasta va deveni cunoscuta fabrică producătoare de strunguri universale românești, iar numele „Victoria” va fi preluat de fabrica de ceasuri din Arad.

³ La 01.01.1960, prin comasarea cu Atelierele Pădurea Verde din cadrul Atelierele C.F.R Timișoara, devine „Uzinele Mecanice Timișoara”, prescurtat U.M.T.

⁴ Băluță Florin Viorel, „APC Praga RN”, în Revista *Modelist*, nr. 4, Editor SC Host Models SRL, 2010, pp. 13, 18-21.

⁵ SJANBN, Fond *Sfatul Popular al orașului Sângeorz Băi*, dosar 712, f. 3.

⁶ Deși autospeciala era deservită de opt servanți, cea din Sângeorz Băi era deservită de numai șapte servanți.

⁷ Timpul de realizare a vidului era de 90 de secunde.

⁸ Băluță Florin Viorel, *op. cit.*, p. 18, 20.

⁹ SJANBN, Fond *Sfatul Popular al orașului Sângeorz Băi*, dosar 712, f. 3.

¹⁰ *Ibidem*, f. 25.

¹¹ Paza contra incendiilor.

ASPECTE PRIVIND POMPIERII DIN SÂNGEORZ BĂI

de la Rodna din aprilie 1960 și de la Ilva Mică din anul 1961. În semn de apreciere a activității formației, șeful acesteia, Emil Juca, a primit medalia „Paza contra incendiilor”, iar șapte dintre membrii acesteia au primit insigne și premii bănești în valoare de 5400 lei. Pentru creșterea eficienței formației au fost organizate intervenții în comun cu alte formații, cum au fost cele cu ale formației Stațiunii Balneare Sângeorz Băi și cu formația comunei Maieru, s-au organizat exerciții pe timp de zi și de noapte, iar duminica s-a desfășurat pregătirea și instruirea practică a membrilor acesteia. La concursurile care au avut loc formația pompierilor voluntari a localității Sângeorz Băi a obținut locul I pe Regiunea Cluj. În anul 1965 formația de pompieri voluntari a localității Sângeorz Băi cuprindea 21 membrii. Dintre aceștia s-au remarcat șeful formației, Alexandru Larionesi, Emil Juca, Traian Șorecău, Maxim Șorobetea, Gheorghe Tahâș, Emil Larionesi, Traian Pop, Maxim Pop, Flore Pătrașcu, Ionel Flămând, Maxim Puițău, Maxim Ruști, Maxim Gabor, Alexandru Miron, Ioan Lăcătuș, Aurel Buia, Gheorghe Sfrângeu¹.

La începutul anului 1963 motopompa de la Sfatul Popular al orașului Sângeorz Băi urma să fie transferată la Sfatul Popular al comunei Maieru, iar pompa manuală – plus de dotare – urma să fie transferată de la Sfatul Popular al orașului Sângeorz Băi la Sfatul Popular al comunei Telciu².

În ciuda dificultăților întâmpinate, a dotării și pregătirii insuficiente, la mijlocul deceniului al șaptelea al secolului trecut pompierii din Sângeorz Băi erau organizați în echipe și dispuneau de o autospecială care le permitea să intervină rapid și eficient pentru stingerea incendiilor.

TABEL NOMINAL

cu membrii Formației Voluntare P.C.I.³ a orașului Sângeorz Băi în urma reorganizării din data de 18 aprilie 1965⁴

1. Larionesi Alexandru, șef F.V.P.C.I.⁵
2. Juca Emil, ajutor cu prevenirea și stingerea incendiilor
3. Șorecău Traian, ajutor cu prevenirea incendiilor
4. Șorobetea Maxim, agent al șefului F.V.P.C.I.
5. Strugar Vasile, secretar
6. Utalea Anton, remizioner

Echipa de la A.P.C.

Tahâș Gheorghe, servant 1
Larionesi Emil, servant 2
Pop Traian, servant 3
Pop Maxim, servant 4
Pătrașcu Flore, servant 5
Flămând Ionel, servant 6
Puițău Maxim, servant 7

¹ SJANBN, Fond *Sfatul Popular al comunei Sângeorz Băi*, dosar 911, ff. 2-4.

² *Ibidem*, dosar 692, f. 2.

³ Prevenirea și combaterea incendiilor.

⁴ SJANBN, Fond *Sfatul Popular al comunei Sângeorz Băi*, dosar 911, f. 16.

⁵ Formația voluntară pentru prevenirea și stingerea incendiilor.

DORIN DOLOGA

Echipa de alimentare cu apă

Ruști Maxim, servant 1
Mănăstire Leontin, servant 2
Cordoș Maxim, servant 3

Echipa de apărare

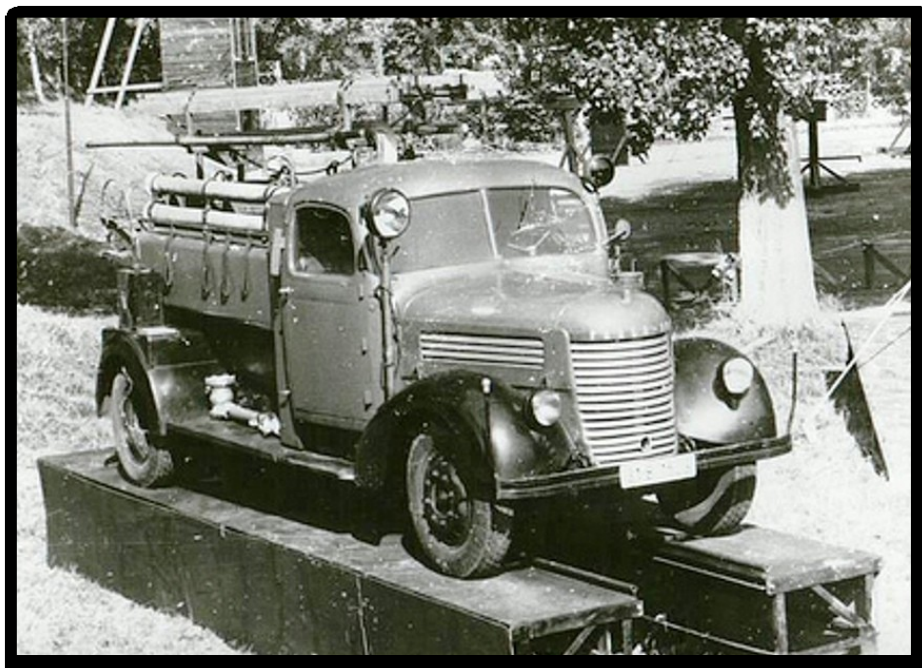
Gabor Maxim, servant 1
Miron Alexandru, servant 2
Lăcătuș Alexandru, servant 3

Echipa de salvare și pază

Buia Aurel, servant 1
Sfrângeu Gheorghe, servant 2

Grupa P.C.I. satul Cormaia

Sohorca Emil, șef grupă
Spaimoc Ion, agentul șefului de grupă
Ruști Flore, șef echipă pompa manuală
Siminic Maxim, șef echipă alimentare cu apă
Gagea Flore, șef echipă apărare
Alexi Grigore, șef echipă salvare și pază

A. 17 r. 369
praes.

1057

Cara

Onorabilu Praesidiu a Sediei generale Districtuale

in Loco.

Impartacinduise subvericoului dein partea Choro-
rului Professorale: Cumuca cativa Juni, si mai
in sîma Invetiacci dela Instituteli de Invetia,
mentu dein locu, aru fi brentu granitia ca-
tra Romania, si cumuca dora searu mai ga-
la anca mai multi insi a deserta scolele
si acemenea a trece in Romania, si intie,
legandu de alta parte cumuca dora toti
acestea aru fi fostu indemnati la aseme-
nea desertari prein Petru Chitul, care
dora esindu dein Institutulu Agronom
dein Romania/: Parteile mon / unde se
dusese cu Concessiune, aru fi intratu in
Armata Romaniei.-

Spre incetarea acestei Bole, de o parte
amr fecutu cunocente aceste desertari
de ill. Sici) Sale Comandului Comissariu Re-

RESTITUIRI

voeata Comanda Tendarmeniei locale, ca
se dispuna inoigilarea moru acemenea
fugari cu deosebire pre pasulu Tihutiei.
In urma acestei provocari Postulu de
Tendarmenie dein etlogura Calului in

S. Julii a. e. quod in unum in drumulu
Tiarii cat... Jacobu Percia
dein Sa... Romanu dein
filp... Pasandu,
pre... ecclatu, si
bra... in Borgo
Pu... sub III.
... totu
... mmlu
... avcul,
... in
... umbi
... bundi
... sub
... era
... in
... locos
... ciola
... alay
... orgiu
... unu
... N° VIII,
... gratio
... salu Tomu
... su Francil.
... N° 610 R. 869
... sub VIII, ap
... 648 R. 869 sub IX in Copier, in una Di
... rectoria data in provincia procedere dein
... partes Inaltulii Ministeriu de Interne
... dein St. Juliu a. e. sub N° 2449 sub IX, in
... dreptata catra Excellentia sa Romulu
... Comissariu Regiu.

CURAJUL

- Ca element al educației -

DR. ARTEMIU PUBLIU ALEXI

Curajul întărește și pe cel mai slab și ajută și pe cel fără noroc

I

La toate popoarele civilizate începând de la cele mai vechi până astăzi aflăm curajul cultivându-se ca o virtute cardinală. Cunoaștem efectele acestei virtuți cultivate cu multă energie; cunoaștem eroismul spartanilor de la Termopile, al atenienilor de la Maraton și Salamina, al thebanilor de la Leuctra și Mantinea; cunoaștem eroismul romanilor prin care au cucerit lumea și au domnit-o o mulțime de secolii.

Curajul a făcut pe aceste ginți mari și nepieritoare.

Dacă consultăm istoria civilizației omenești, constatăm următoarele:

1. Cum că curajul fizic s-a dezvoltat și cultivat la toate popoarele mână în mână cu curajul etic și spiritual. Atenienii cei curajoși în jocuri olimpice au produs totodată pe cei mai mari moralști ai timpului lor, pe Socrate și Platon, precum și pe cei mai mari cugetători care au aflat și favorit căile pentru dezvoltarea tuturor științelor și artelor. Macedonenii, săturați de cuceriri, au continuat în școala numită alexandrină calea începută de atenieni, au făcut ca științele inaugurate de către Aristotel, părintele științelor, să producă fructe folositoare omenirii. Romanii, asemenea, au imitat și în aceasta pe elini.

2. Curajul moral și spiritual, curajul cugetării și al scrutării libere, însoțit de o voință și energie de fier a contribuit și mai mult la progresul omenirii și la îmbunătățirea sorții popoarelor de întuneric, de tiranie și de sclavie. Acestui curaj au a-i mulțumi toate descoperirile și toate invențiile, în urma cărora omenirea a înaintat întru toate și putem zice că popoarele și-și promovează viitorul și bunăstarea etică, intelectuală și materială. Consultând istoria specială și viața poporului românesc, trebuie să constatăm cum că acestui popor ce a îndurat atâta suferințe, curajul nu i-a lipsit niciodată. vitejia lui dovedită în atâtea lupte ce l-a avut în un lung șir de secole, probează îndeajuns curajul său pururi viu și pururi viguros. Încă sunt proaspete mormintele celor căzuți în șanțurile Plevnei, ale Rahovei și ale Vidinului, sunt încă nevindecate rănilor acelor eroi care au dovedit un curaj admirat de lumea întreagă și aplaudat chiar și de inamici. Însă nu numai în companii, în războaie sângeroase găsim pe român curajos, ci în toate afacerile sale, în toate resursele activității sale. De-l însoțim la lucrul de câmp, la păstorit, la pescuit, la vânat, la plutărit, cu un cuvânt: oriunde îl însoțim, curajul lui îl aflăm pururi deștept și emanând ca o caracteristică esențială. Se susține cu tot dreptul cum că curajul este înăscut, este dat de la natură, atât indivizilor, cât și popoarelor. Numai cât acest dar al naturii variază, atât la popoare, cât și la indivizi, chiar așa precum diferă și alte virtuți și precum diferă și viciurile. Curajul, ca dar natural, este pendent:

DR. ARTEMIU PUBLIU ALEXI

a) de la temperamentul ce caracterizează, atât indivizii, cât și popoarele, la care trebuie să adăugăm cum că principiul de ginte contribuie nu puțin la constituirea acestei virtuți;

b) de la diferite influențe naturale sub ale căror presiune se dezvoltă omul. Astfel sunt clima, relațiile de viață, fenomenele naturale, alimentația și, cu deosebire, pământul sau regiunea în care viețuiește. Dacă am putea gradua popoarele din diferite zone, am constata cum că curajul popoarelor din zona toridă, de pe malurile Indului și ale Gangelui și de la poalele Himalaiei, este cu totul de altă natură decât acela al popoarelor europene. Asemenea și al popoarelor din țările noedice, din zona cea înghețată a polilor unde au a se lupta cu o mulțime de greutateți ce le întâmpină în lupta pentru existență.

Cele din zona toridă și înghețată sunt domnite de influențele naturii și al configurației țării cu munți și râuri gigante, iar aceste din urmă domnesc peste natură și-i paralizază toate influențele prin mijloace fabricate în focul ultimului cuvânt al cugetării libere și laborioase. Dar chiar și numai în o țară locuită de un neam omogen, încă găsim diferențe în privința curajului. Este constatat cum că locuitorii din munți totdeauna dovedescmai mult și mai mare curaj decât popoarele de la sieși ce se poate explica foarte natural.

Însă cu aceea că omul are de la natură curaj nu este destul. Mulți au curaj mare, alții foarte puțin. Și în un caz și în celălalt, pedagogia are să vină în ajutor. Acolo unde este, are să-l conducă acolo unde nu este, are să-l dezvolte și să-l cultive. Pedagogul adevărat, urmărind scopul de a crește din băieți bărbați întregi, nu se poate mulțumi cu arta metodelor de a deștepta spiritul și mintea și de a nobila inima prin cultivarea simțurilor moralității, ci dânsul are de datorie să-și concentreze toate forțele și toate mijloacele ca să crească o tinerime puternică și curajoasă care să poată da piept și să poată corespunde la toate problemele și cerințele timpului, are să cultive curajul începând încă din primele zile când copiii calcă pragul școlii, încă de atunci când toate dispozițiile copiilor se află încă în embrion. Sunt mulți și de aceia care afirmă cum că fiind copiii de român de la natură destul de curajoși, de multe ori prea curajoși, ar fi superfluu ca învățătorul sau institutorul să reflecteze și la plantarea și cultivarea acestei virtuți și această afirmație încearcă a dovedi susținând cum că cea mai mare parte din țărani nu au umblat nici o zi la școală și cu toate acestea documentează la toate ocaziile un curaj admirabil, se luptă cu lupii și cu urșii, merg la război cu fruntea deschisă și altele asemenea. Admitem cum că românul este și fără școală, adică de la natură, curajos, însă acesta chiar așa fiind, tot are trebuință de conducere, ceea ce se face prin creșterea ce o capătă de acasă. Copilul de țaran, abia fiind de 6-7 ani, se trimite la oi, la iezi și la alte treburi economice, se trimite la câmp, prin păduri și la munți în timp de noapte. Aici învață dânsul prin îndemn și imitație a nu se teme și a-și face curaj. Astfel se dezvoltă copilul prin împrejurări de acestea și prin viața practică și apoi devine bărbat curajos. Însă acesta se referă numai la copii ce cresc între astfel de împrejurări. Asemenea se explică și curajul femeii țărane care nu se teme a umbla vara și iarna la orice ocupații economice, pe dealuri și pe munți, ziua și noaptea, fără a se teme și fără a avea gardă de dame, după cum au obiceiul cele de la oraș, firește mai mult din modă, adică consecință un prejudiciu al timpului. Însă nu așa se întâmplă cu copiii ce cresc pe lângă casă, aflându-se totdeauna sub ochii părinților sau al instructorilor și nu umblă nicăieri, decât la școală, acasă și la câte un vecin sau rudenie. Afară de aceea se află multe cazuri când părinții sub cuvântul de a-și crește copiii în disciplină riguroasă până la extrem. În loc de a servi copiilor numai de conducători în dezvoltarea tuturor dispozițiilor fizice, psihice și etice, încă din cei dintâi ani ai

CURAJUL - Ca element al educației

dezvoltării, încep a pași cu rigoare exagerată, împiedică, înădușesc orice pornire copilărească, orice inițiativă, oricât de inocentă așa încât copilul la orice jucărie copilărească este cu frica în spate, intimidat cu pedeapsă aspră, ce știe pozitiv că o capătă de la tatăl său sau de la mama sa. Nu sunt rare cazurile când o astfel de pretinsă disciplină produce efectiv cu totul contrarii, dar însă la nașterea nu numai de timiditate, dar și la lașitate și alte viciuri dăunătoare pentru întreagă viață. Nu voiesc a pretinde de la părinți ca să nu se intereseze de dezvoltarea dispozițiilor și a înclinațiilor copiilor lor; nu voiesc a zice, cum că din o dragoste prea mare părintească să aprobe orice înclinații rele, precum adeseori se întâmplă; dar voiesc a zice ca părinții să fie conducători, să aprobe și să conducă toate dispozițiile și înclinațiile cele bune și să promoveze și să conducă toate dispozițiile și înclinațiile cele bune și să promoveze dezvoltarea lor, iar pe cele să le combată și stârpească încă în embrion, în mod rațional și în profitul celor bune.

În cazuri dar când curajul de copil lipsește sau din o cauză sau din alta sau se constată o dezvoltare sinistă, sau când se vede cum că este prea mic și ambiguu: cine are să suplinească și să repare aceasta? Cine are să conducă pe copil ca să devină bărbat, bărbat curajos, bărbat întreg? Cine altul decât școala, decât educația învățătorului!

Înainte de a trece la metoda ce trebuie a se folosi în educație, pentru a planta, a dezvolta și a conduce această virtute în copil îndată ce intră în școală; înainte de a consulta sfaturile pedagogiei, trebuie să ne formăm mai întâi o definiție clară despre conceptul „curaj”! Încă filosoful elen Platon zice cum că sapienția este virtutea poftelor senzuale, fortitudinea sau vitejia, virtutea curajului. Pedagogul Baner zice cum că curajul este o virtute cardinală a voinței și o recomandă a se întrebuița nu cu mai puțină energie, ca iubirea, pe care o consideră de o virtute cardinală a sentimentului sau nu mai puțin decât veritabilitatea, ce o considera ca o virtute cardinală a cugetării.

Noi înțelegem sub curaj: năzuința împreună cu speranța de a esopera ceea ce datorita ne impune a scoate la cale în butul tuturor împiedecămintelor și pericolelor. Vitejia nu este altceva decât curajul ce se continuă în orice pericol.

Acolo unde speranța de reușire este precumpănită de posibilitatea reușirii, curajul degenerază în temeritate și dacă nereușirea este sigură, degenerază în destinație. La adevăratul curaj speranța reușirii se bazează pe convingerea cum că toate întru care voim a reuși, caută să steie în deplină armonie cu principiul moralității omenești, cu principiul adevărului și al dreptății. Acest curaj este moral, în contrast cu cel fizic, care se bazează pe încrederea puterilor sale fizice, precum și pe năzuințele naturale ale temperamentului, și de aceea această virtute se consideră va virtute bărbătească, pe când pacienția se consideră drept virtute femeiască. Și dacă voim ca curajul fizic să găsească adevărata măsură morală, este de lipsă a se împreuna cu curajul moral sau etic și cu cel intelectual. Altcum curajul moral și spiritual se poate promova deodată cu cel fizic și atunci când acela este puțin dispus de la natură și anume dacă se desprind forțele morale, se deșteaptă încrederea de sine și se stârnește o inițiativă, o activitate spontanee. Cum că și femeia este capabilă de un astfel de curaj și încă curaj superior, ne arată istoria tuturor popoarelor destul de evident și prin exemple numeroase¹.

(Va urma)

¹ Școala Română, Năsăud, Anul IV, 1880, nr. 1, pp. 2-4.

AMINTIRI, AMINTIRI...

GEORGE UZA*

În memoria fiului meu
Dan Alexandru Uza

„Amintirea e singurul rai din care nu putem fi izgoniți”
(*Richter*)

PARTEA I

STUDENT LA FACULTATEA DE MEDICINĂ DIN CLUJ

După încheierea anului I am plecat acasă la Sângeorz-Băi. În sat nu mai erau alți studenți. Mi-am luat cu mine halatul cu care mergeam la disecție și adeseori îl îmbrăcam ca să fiu văzut de vecini și de prieteni. Lumea începuse să-mi spună domnule doctor. Niciodată n-am fost mai mândru de acest titlu ca la acea vârstă.

În timpul verii Facultatea de Medicină s-a mutat de la Sibiu la Cluj. Cu mult mai aproape de casă, viața mi-a fost mai ușoară. La Cluj posibilitățile de cazare erau altele decât la Sibiu. Am primit în continuare bursă, casă și masă la căminul Avram Iancu. În cameră locuiam 3-4 studenți și aveam la dispoziție o bibliotecă. Au fost și aici unele mici probleme care s-au aranjat pe parcurs, Așa de exemplu, trebuia, pe lângă bursă, să dau 20 de kg de făină pentru că nu aveau cu ce să facă pâine. Unii colegi din conducerea căminului s-au scutit de această sarcină, deși erau copii de oameni înstăriți și au lăsat-o pe seama celor nevoiași. Nedreptatea a fost reparată la intervenția colegilor din anii mai mari.

În anul II mi-am făcut primul costum de haine, albastru după moda vremii, cu care am putut ieși în lume. La Cluj m-am împrietenit cu doi colegi, care din păcate nu mai sunt în viață: Dora Stroicescu și Corneliu Bărbulescu. Dora era fata unui moșier din Caraula și Corneliu băiatul unui croitor din Târgu Jiu. Am rămas prieteni toată facultatea și ne-am văzut de mai multe ori și după terminarea acesteia. În ultimul timp fumau amândoi ca doi turci, cum se spune. Ei știau de la prof. Moga, șeful meu, cât de dăunător este fumatul pentru organism și mereu le spuneam, dar ei n-au ascultat. Mi-au pus numele de Miky cu ocazia vizionării unui film cu Miky Roney. Când am ieșit din sala de cinematograful ei s-au uitat la mine și mi-au spus că seamănă cu artistul, De atunci mi-au spus Miky nu numai ei, dar și alți colegi și soția mea. Îmi amintesc de asemenea cu plăcere de colega mea Hânzu Ina Maria, cu care învățăm adeseori, fie pe câmp, fie în cimitir sau acasă la colegii amintiți mai sus. Tatăl lui Hanzu a fost general, comandantul regimentului unchiului meu Iustin Sohorca în 1918. Acest fapt m-a legat și mai mult de ea.

---

* Continuăm să publicăm și în acest număr din lucrarea *Amintiri, amintiri...*, apărută în Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2001 (pp. 57-74). Mulțumim pe această cale nepotului autorului, Dan-George Uza, care și-a dat acordul pentru publicare.

GEORGE UZA

În anul II am avut aceiași profesori la anatomie și fiziologie. S-au introdus materii noi, foarte grele, cum a fost histologia. Prof. Crișan afișa la intrarea la catedra de histologie seriile examenului și la sfârșit scria că examenul este pentru student o sărbătoare, deci să vină la examen în haine de sărbătoare, și că orice intervenție din afară va duce la excluderea studentului de la examen.

Aveam mult de învățat și timp liber foarte puțin. Examenele erau grele. Dacă treceai de anul II puteai să te consideri medic. Te mai putea întârzia în anul III prof. Goia, Examene se dădeau în două sesiuni, primăvara și toamna. Datorită grevelor studentești examenele s-au deblocat. Erau studenți în anul VI care dădeau examene din anul IV și așa mai departe, fapt ce nu mi se părea normal. În anul II mi-am luat toate examenele în primăvară, în afara de histologie, pe care am lăsat-o pe toamnă. Nu vreau să mă ocup aici de grevele studentești, descrise pe larg în cărțile sale de colegul Marin Florea. Când am fost oprit să intru la cursuri m-am întors la cămin. Cine se putea pune cu vlăjgani cum era prietenul meu Nicu Beleanu, Bimbo, care erau postați în fata Bibliotecii Universitare și ne întorceau din drum!?

În anul III am început să luăm contact cu bolnavii. Până atunci am făcut studii preclinice. Anul III a fost cel mai greu an în care am avut de înfruntat pe prof. I. Goia. Tot anul am citit semiologie, aproape am învățat-o pe de rost pentru că vroiam să scap în primăvară de acest examen. Ne-am prezentat 10-15 studenți din 600. În ziua examenului, prof. Goia, la ora opt fix, a ieșit din cabinet cu ceasul în mână și a întrebat cine este pentru examen. Timizi, tremurând, ne-am anunțat. Ne-a condus într-un salon pentru testul practic, partea cea mai importantă a examenului. Când a ajuns la mine a făcut un cerc cu un dermatograf pe spatele unui bolnav și m-a întrebat ce aud acolo. Am vrut să spun după ce am ascultat, dar m-a oprit, zicând să scriu pe o hârtie. La sfârșit a luat hârtiile de la toți, s-a dus în cabinet și, după aproximativ 30 de minute, s-a întors și ne-a spus cine este admis la examenul scris, printre care, spre bucuria mea, eram și eu. În toamnă a fost marele examen. S-au prezentat sute de studenți din care au căzut mai mult de jumătate. Îmi amintesc de un coleg mai mare decât mine, Goia, care avea trecut în index, de cel puțin 5-6 ori, nota 4 (patru).

După ce am luat examenul de semiologie, n-au mai fost probleme până în anul IV când a apărut un obstacol neașteptat de greu de trecut, examenul de Clinică medicală cu prof. A. Moga, care venise în locul prof. I. Hațieganu. Până atunci el a fost conferențiar la Clinica Medicală II, unde era șef prof. I. Goia. Probabil s-a obișnuit cu exigența de acolo, întrucât în anul V a lăsat 120 de repetenți. Examenul de final de an s-a dat în scris. Eu l-am luat fără probleme mulțumită dr. I. Macavei, atunci șef de lucrări în Clinica Medicală I, care, în timpul verii, a venit pentru o cură de ape minerale la Sângeorz-Băi și mi-a spus să pun mâna pe carte deoarece s-a schimbat stăpânul și noul venit este mult mai pretențios.

După terminarea facultății am ajuns chiar în Clinica Medicală I condusă de prof. A. Moga. Într-o zi m-a chemat în cabinet și mi-a spus că recitește tezele colegilor mei din anul V, printre care și a mea. N-a vrut să mi-o arate, dar mi-a spus că meritam să trec.

Singurul examen la care am căzut în timpul facultății a fost cel de anatomie patologică cu prof. Titu Vasiliu. Eram într-un șir de 5-6 candidați ce urmau să fie ascultați. Au răspuns primii doi și pe ceilalți ne-a întrebat ce nu știau ei. Între timp profesorul a fost chemat la telefon de prof. Kernbach care i-a propus o excursie. După terminarea convorbirii telefonice, preocupat de propunere, a băgat capul pe ușă și ne-a spus că toți suntem căzuți, să venim la toamnă și a plecat.

AMINTIRI, AMINTIRI...

Nu vreau să descriu atacul căminului Avram Iancu de către muncitorii de la fabrica de încălțăminte din Cluj, deoarece l-a descris în amănunțime colegul Marin Florea în cărțile sale.

În anul V m-am mutat la căminul Victor Babeș, unde era și cantina. Aici am cunoscut-o pe soția mea, studentă în anul III la Facultatea de Medicină Generală. Fată de chiabur, exclusă din UTC, trăia foarte greu, părinții cu impozite mari, taxe la facultate, etc. Nu era primită la cantina studentescă din cauza situației ei sociale, cu toate că dorea să plătească masa care era mai ieftină decât în oraș. Eu, fiind prieten cu cei din conducerea căminului și cantinei, i-am obținut bon de masă și a fost foarte fericită. Era obiceiul atunci ca tinerii să poarte fular galben. La începutul prieteniei noastre ea nu știa cum mă cheamă, decât băiatul cu șalul galben. Prietenia noastră încet, încet s-a înfiripat și, la sfârșitul anului VI, ne-am logodit în doi, la restaurantul Someșul din centrul Clujului. Aici i-am dat verigheta (făcută din dinții de aur ai unchiului meu), pe care scria Miky 1950, iar pe a mea Lilica 1950. Căsătoria civilă am făcut-o în satul ei natal Giurgița, jud. Dolj, oficiată de primarul de atunci Pătru, fostul ei servitor. Atunci era și tatăl ei acasă. Pătru a primit în dar de la soacra mea câteva kg de vin. Nunta am făcut-o în luna august la Craiova, în casa mătușii sale Ica Aslan, soția avocatului Constantin Aslan. Tatăl soției mele n-a putut veni la nuntă întrucât era fugit, urmărit de securitate. Totuși, cu un curaj formidabil, a venit noaptea târziu la geamul din spatele casei să-și vadă fata mireasă. Plângând, a stat câteva minute. Nașii noștri au fost Doringa Ionel, fratele soacrei mele, și George Nediș, nepot al soacrei mele cu soțiile. De la nașul George Nediș am primit în dar o frumoasă vază de flori și două servicii de cafea Rosenthal.

După nuntă am plecat la Sângeorz-Băi, la părinții mei. În același vagon cu noi venea cu mireasa un alt consătean al meu și văr, Silviu Sohorca. Din gară am mers acasă prin grădina care venea până aproape de linia ferată. Și astăzi soția mea îmi reproșează că de ce am dus-o prin grădina și nu pe stradă să o vadă oamenii, fapt foarte adevărat. Ulterior, soacra mea a trimis la Sângeorz două lăzi cu covoare. Mătușa a arătat la toată lumea ce zestre are soția mea, pe lângă pământul lăsat la Giurgița.

În jurul anului 1953 s-a făcut o încercare de organizare a universitarilor năsăudeni într-o societate culturală. Primul președinte ales a fost prof. Ionașcu de la Facultatea de Drept. La prima ședință s-a hotărât să se facă demersuri pentru a legaliza societatea la tribunal. După câte știu atunci nu s-a realizat dezideratul. Mai târziu s-au organizat întâlniri ale tuturor năsăudenilor din Cluj la restaurantul Metropol și la Melody. După moartea profesorului Ionașcu a fost ales președinte profesorul Gavrilă Scridon. El a organizat primele manifestări culturale ale societății la Casa Universitarilor din Cluj. Au vorbit prof. Marțian, prof. Scridon, prof. Marga (fost ministru al învățământului), scriitorul T. Tanco și alții. După prof. Scridon a fost ales președinte scriitorul Teodor Tanco. În prezent el este președinte onorific, iar președinte activ este profesorul I. Marțian. Cât a fost președintele societății scriitorul T. Tanco și urmașul lui s-a editat o revistă ce a apărut de două ori pe an. Țin să remarc un articol publicat aici de colonelul Tutula, tot năsăudean, despre lupta de la Pont d'Arcole, unde năsăudenii noștri s-au remarcat, bineînțeles luptând în armata austriacă, împotriva lui Napoleon. Autorul citează cu nume ofițerii și soldații români ce au luptat aici. Însăși Napoleon a admirat eroismul lor. La una din ședințele societății am stat de vorba cu domnul Trifoiu, originar din Rebrîșoara, care a fost la Pont d'Arcole să vadă cu ochii lui unde s-a desfășurat lupta.

GEORGE UZA

FAMILIA MEA

M-am căsătorit la sfârșitul anului VI cu Elena Voicu, studentă la Facultatea de Medicină anul IV, originară din Oltenia, comuna Giurgița, județul Dolj. Am scris în alt capitol împrejurările în care am cunoscut-o. Locuia în cameră cu o colegă a ei, Argentina Teodorescu. Când prietenul meu, regretatul dr. Fănică Turcu, atunci student, originar din Rodna, m-a văzut cu ea, m-a întrebat: „Ce are, pânzeturi, brânzeturi?”. Deci bănuia că este bogată. Ulterior am aflat situația părinților ei, fapt ce presupune că m-a atras mai mult fata decât bogăția ei.

La începutul căsniciei noastre cea mai mare greutate a fost lipsa unei locuințe satisfăcătoare. Prima mea locuință a fost o cameră închiriată pe strada Horea. Intrarea în cameră era prin baie sau vara pe geamul din curte. Gazda mea era în divorț. Soțul ei nu găsea motive credibile de divorț. Într-o zi portăreasa i-a spus că un băiat vine noaptea la soția lui. El a pândit momentul și a intrat peste ei. Era după miezul nopții. Ne-am trezit într-o gălăgie și bătăi ce se petreceau în camera vecină. Noi n-am ieșit ca să nu fim puși martori. Dar a fost de față portăreasa, care avea ceva cu gazda noastră.

Aici am primit-o odată pe mătușa noastră de la Sângeorz pentru câteva zile. Nu i-a plăcut locuința și mereu ne îndemna să facem ceva ca să ne mutăm. Ne făcea mâncarea în soba de teracotă pentru că nu aveam acces la bucătărie. Focul se făcea cu lemne, foarte greu de procurat în 1950. Eu aveam o leafă destul de mică care abia ajungea să plătim chiria și pentru ceva mâncare. Norocul a fost soacra mea care ne trimitea des pachete de mâncare. După aproximativ un an ne-am mutat într-un bloc vechi în strada Crișan, tot în chirie la o familie de muncitori CFR. Am primit această locuință mai confortabilă, cu acces la baie, bucătărie etc. datorită verișoarei mele Joja Valeria, profesoară, căsătorită cu Macu Bendorfeanu, șeful secției de învățământ de la județ, care avea un cuvânt la cei ce se ocupau cu repartitia locuințelor. Amândoi nu mai sunt în viață. Aici a deschis ochii copilul nostru și a luat contact cu lumea înconjurătoare. Avea un pătuț în care dormea lângă recamierul nostru. Când plângea ne sculam amândoi și-l linișteam. Baie i-am făcut numai eu. Mai târziu a venit soacra mea și s-a ocupat de el.

Soția mea, în acest timp continua să meargă la post la circumscripția Apahida. Uneori mergeam și eu și o înlocuiam. Eu consultam, dar nu știam să rezolv problemele administrative cum erau decontarea alimentelor pentru femeile care nașteau la casa de naștere, plata fânului pentru cal, repararea trăsorii și a saniei etc., lucruri pe care ea le aranja cu ajutorul lui Sany, contabil la Cooperativă. De la Apahida a fost mutată la Sângeorz-Băi, unde era mai avantajos întrucât stătea cu copilul la părinții mei. A stat la Sângeorz mai bine de un an. Eu eram singur la Cluj și mâncam la cantină. Îmi lipsea atmosfera de familie și în fiecare săptămână mergeam la ei. M-am zbatut mult ca să o aduc mai aproape. După multe insistențe la secția sanitară, am reușit să o aduc la Huedin. Era tânără și reușea să facă naveta zilnic, dar mereu obosită. Profesorul A. Moga, șeful meu, a încercat de mai multe ori să-mi aducă soția la Cluj, dar n-a reușit. Speranța a apărut când a fost numit ministru adjunct al sănătății dr. Berlogea, un bun cunoscut al profesorului Gr. Benetato, directorul institutului unde lucram. I-a arătat soției mele că umbla cu cererea ei în geanta și căuta momentul prielnic să-l abordeze. După câteva săptămâni l-a convins să creeze un post de cercetător la IMF, la clinica ginecologică I, unde era profesor D. Căprioară. A dat concurs pe acest post și a reușit. Aici s-a format medic ginecolog și, când a îndeplinit condițiile cerute de Ministerul Sănătății, a dat examen de specialist și apoi de medic primar la București, trecând în rețeaua de asistență medicală.

AMINTIRI, AMINTIRI...

În timp ce eu eram la Moscova într-o excursie, am primit din partea IMF-ului o locuință cu trei camere într-un bloc făcut pentru cadrele didactice și cercetare, unde locuiesc și astăzi. Când am sosit din Rusia m-am dus la vechea locuință. Am sunat și la ușă a venit un străin care mi-a dat noua adresă a locuinței noastre. Am venit aici și am găsit numai pe mama mea și pe copil. Casa era goală, nu aveam mobilă, covoare etc. Soția mea era la serviciu. Oricât de conștiincioase au fost săsoaicele femeii de serviciu, nu o puteau înlocui pe mama. Este adevărat că băiatul a învățat cu ele limba germană. La un moment dat le cam încurca, gazda mea vorbea în ungurește, noi românește și săsoaica nemțește. L-am auzit zicând către mama lui: „Mamă gib mir kicsi milch!”. Prima noastră femeie de serviciu s-a îmbolnăvit după câteva luni de la angajare. Am internat-o în spital și copilul l-am dus la Sângeorz, la mătușa Cătălina. Dormea în pat între bătrâni. Noi mergeam acolo în fiecare sâmbătă și stăteam până duminică seara. Îmi amintesc că odată nu ne-a cunoscut. Soția mea a început să plângă spunând că ea nu mai pleacă de aici. Abia am liniștit-o, promițându-i că voi angaja o nouă fată de serviciu îndată ce vom sosi la Cluj. Copilul, foarte drăguț, ne povestea ce servicii are el de îndeplinit înainte de culcare: să descâlțe pe unceșu, să-i pună apă în ceașca pentru noapte etc, Repede am găsit o altă fată și am adus copilul la Cluj. Dan a crescut, a făcut școala primară premiant și apoi liceul Emil Racoviță, Nu-i plăcea matematica. După ce a terminat liceul, a dat examen de admitere la Facultatea de Medicină. L-am pregătit bine, cu ore suplimentare la anatomie și fizică. Eu îi dădeam teste din cărțile pe care trebuia să le știe și, în apropierea examenului, făcea teze pe 8 și 9. Mi-am dat seama imediat că Dan va reuși, fapt care s-a și adevărit.

A făcut Facultatea de Medicină ușor. În anul V a luat examenul de externat și lucra în clinică, în timpul studenției a avut o mulțime de prieteni și prietene, știa să se facă plăcut de toți din jurul lui. La Sângeorz avea prieteni barmani, medici, recepționeri, profesori etc. În timpul verii era nedespărțit de colegul și vecinul nostru Nelu Andresi. Mereu ținea în jurul lui pe un alt vecin, Țârcoman, la care îi spunea adjunctul. La Cluj era prieten bun cu nepotul soției mele, Sârbu Costel, astăzi profesor la Facultatea de Chimie din Cluj-Napoca. Mai rar se întâlnea cu nepotul meu Lucian Benea și Sabin Sohorca, alt nepot al meu de gradul II.

La terminarea anului VI a redactat o frumoasă teză de medic, la care l-am ajutat și eu. Primul lui post a fost cercetător la Filiala din Cluj a Academiei, la catedra de fiziologie, având dreptul să lucreze primele trei ore din zi la Clinica Medicală III. La fiziologie s-a ocupat de el colegul meu Derevenco Petre. După doi ani a trecut de la catedra de fiziologie la Secția de Boli Profesionale. Aici era și este profesor, șef de clinică dr. Cocârlă, care l-a primit cu plăcere, mai ales că era și el pescar în apele de munte. Dan iubea foarte mult Sângeorzul și casa moștenită de la unchiul meu. În fiecare vară mergea acolo după ce venea de la mare, uneori și la sărbătorile de Crăciun și de Paști. Mama mea îl iubea foarte mult pe Dan. Dacă-l certam și cât era mic îi dădeam câte o palmă la fund, mama mă apostrofa și-mi spunea: „Dă-i pace, bărabărul”. Nu știu de unde a luat acest cuvânt. Mi se pare că termenul de barabări îl foloseau localnicii pentru muncitorii de origine slovacă veniți să lucreze la pădure.

În timpul verii s-a dus o singură dată la bunicul lui dinspre mamă. Acolo s-a împrietenit cu băieții din vecini. Îmi spunea că a fost odată cu mașina unui prieten la Maglavit și că l-a văzut pe Petrache Lupul. S-a uitat peste gard în curte, unde el fierbea într-un ceainc cartofi.

Dan știa să intre în vorbă cu adulții și să se facă simpatizat, Astfel a câștigat simpatia episcopului Valerian de la Oradea, care, în timpul verii, locuia la familia Iustin

---

GEORGE UZA

Sohorca, unchiul meu. Episcopul îi dădea cruciulițe și-l purta în vizitele canonice ce le făcea în timpul verii. Odată l-a dus la Sibiu, la Mitropolitul Ardealului.

Aproape în fiecare vară mergeam cu mașina proprie la mare. Prima noastră ieșire la mare a fost cu Trabantul. Am mers fără probleme. Acolo l-am întâlnit întâmplător pe colegul meu Barna Vasile, originar din Maieru, care era directorul stațiunii Eforie. Ne-a găzduit în condiții excepționale, pe care și le permiteau numai marii șefi. De la mare ne întorceam acasă prin Moldova. Am ținut ca Dan să cunoască mănăstirile Moldovei și Bucovinei. Am vizitat: Voronețul, Vatra Moldoviței, Dragomirna, Sucevița, Putna și altele. De acolo veneam la Sângeorz prin Vatra Dornei, Dealul Ștefăniței, Bistrița, Năsăud. În altă vacanță prietenul meu ne-a plasat la Belona, cu vedere spre mare. Într-o vară de la mare ne-am dus în Delta Dunării. Am avut în clinică un copil bolnav, originar din Tulcea, care era suspectat de o boala gravă de sânge, fapt infirmat de clinica noastră și copilul a plecat acasă refăcut. Tatăl lui ne-a invitat, dacă mergem la mare, să-i facem o vizită în Deltă, întrucât el este inginer la o stațiune experimentală de sturioni. I-am dat un telefon de la Eforie și ne-a spus că ne așteaptă. Am luat un vapor de la Tulcea până în satul Maliuc. Ne-a condus la o clădire în care, la parter, erau mai multe camere tip vagon. Geamurile erau pline de păianjeni. Când soția mea i-a spus că ar vrea să îndepărteze păianjenii, el s-a opus, spunând că fără ei nu vom putea dormi noaptea din cauza țânțarilor. Inginerul avea un hobby: se ocupa cu cultivarea unor plante din zonele calde.

Noi am fost însoțiți în Deltă de familia Geta și Cornel Tecușan, buni prieteni, medici din Vișeu de Sus. Dr. Tecușan, medic veterinar, avea la sediul circumscripției sale mulți câini de rasă, întrucât era și vânător. Îi plăcea în special Brakul german și Cockerul. Mi-a dat și mie un cățeluș Brak, căruia i-au dat numele de Seri. Întrucât eu nu-l puteam ține la bloc, l-am lăsat la Sângeorz, unde a trăit până la moartea sorei mele. După moartea ei a urlat zile și nopți, apoi a dispărut fără să putem afla ce s-a întâmplat cu el.

Gazda noastră de la Maliuc ne-a pregătit un vaporeș cu trei marinari, care ne-au dus prin Deltă în locurile permise. Marinarii știind că suntem din Cluj, ne-au întrebat dacă nu avem țuică. Le-am arătat o sacoșă cu 3 kg de țuică. Au luat țuica și au spus că ne procură pe ea pește, într-adevăr, mergând cu vaporeșul pe unde știau ei, am întâlnit lipoveni în bărci care mergeau spre cherhana să predea peștele. La vederea țuicii au început să arunce crape și somni în vaporeșul nostru. Marinarii au făcut supă concentrată de pește, prin fierberea a două sau trei rânduri de crape și somni. Seara, la restaurant, am mâncat pește gătit în toate felurile.

Dan a moștenit de la mine patima pescuitului în apele de munte. Când a fost elev l-am purtat cu mine pe Valea Cormăii, Anieșului, Iadului etc. Ca student mergea și singur. Uneori pescuia în zonele interzise și numai dacă aruncam cu pietre în apa râzând ieșea la mal. Dan avea un obicei care-i periclita sănătatea și viața - fuma - deși i-am spus în repetate rânduri ce urmări poate avea fumatul, mai ales că el era destul de sedentar și mai grasuț. Aceasta cu atât mai mult cu cât tatăl lui este sensibil la tutun. El învățase în facultate și la clinica în care lucra aceste lucruri, dar nu ținea cont de ele. Într-o seară, fiind de gardă, când se pregătea să se culce i s-a făcut rău. A cerut de la o asistentă xilină, ceea ce însemna că avea tulburări de ritm, dar n-a mai apucat să-i dea medicamentul pentru că a decedat, probabil cu fibrilație ventriculară, infarct miocardic. A rămas după el un copil de 2 ani și jumătate și soția lui, medic dermatolog la Policlinica Județeană. Acum, la 12 ani de la moartea lui Dan, soția sa nu s-a recăsătorit. S-a sacrificat creșterii copilului, trăiește pentru copilul care astăzi este în clasa a X-a. Noi, bătrânii, avem norocul că acești doi copii stau în jurul nostru, ne iubesc, vin la noi și îi așteptăm cu cea mai mare plăcere.

AMINTIRI, AMINTIRI...

După ce băiatul meu a decedat, mult timp copilul lui l-a așteptat să vină acasă din străinătate. Când a murit tatăl său nu împlini trei ani. Văzând că nu mai vine și-a dat seama că ceva s-a întâmplat. Totuși, de câte ori mergeam cu el la plimbare mă trăgea spre casa lor unde au locuit în primii doi ani, sperând că îl va găsi acolo. Nu spunea nici un cuvânt despre tatăl său decât că ar vrea să se întâlnească cu vechii lui prieteni. Păstram câteva secvențe dintr-un film făcut cu tatăl lui în timpul unei excursii în Germania și de la înmormântarea sa, dar mama lui nu i le arată încă.

Vizitează și ceilalți bunici dinspre mamă la Câmpeni, unde de obicei stau mai mult și este normal, pentru că și Daniela are dreptul la odihnă, lucrurile făcându-le mama ei.

În toamna anului 1997 Dănuț a fost propus să meargă în Anglia în schimb cu un coleg englez. Băiatul era fiul unui inginer dintr-un orașel de lângă Londra. Colegul lui i-a întors vizita în anul următor. Daniela, mama lui, are o grijă deosebită de Dănuț. Când este de serviciu la clinică, Dan ia masa la noi. Ea scrie pe o hârtie, pe care o lipește pe un perete în bucătărie, la ce oră trebuie să fie gata masa. Dan îi spune tot ce discutăm între noi sau cu el. Țin unul la altul extrem de mult, fapt ce ne bucură pe noi bunicii.

După ce a luat capacitatea, Dan s-a mutat de la școala Bob la Liceul nr. 15, în cartierul Grigorescu. La examenul de admitere a intrat primul și a rămas primul în clasele a IX-a și a X-a.

SOCRII MEI

Socrii mei au avut domiciliul în comuna Giurgița, județul Dolj. Pe soția mea am cunoscut-o, cum spuneam, când era în anul III la Facultatea de Medicină din Cluj. În câteva cuvinte aș vrea să descriu mai pe larg împrejurările în care am cunoscut-o. Într-o duminică după masa am mers la Casa Universitarilor și, în sala mică la parter, era un ceai dansant. Am intrat cu un coleg să vedem cine a organizat ceaiul. Era o seară studentească și cânta o orchestră formată din colegi mai mici și mai mari. După ce ne-am învârtit prin sală să depistăm cunoscuți, am văzut șezând pe un scaun, înconjurată de alte fete, o frumoasă domnișoară brunetă care părea a fi liberă. Ulterior am aflat că era cu colegul meu Mircea Rusu, care cânta în orchestră. Eu eram cu costumul meu cel nou, albastru, la modă. Fără să stau mult pe gânduri m-am dus și am invitat-o la dans. A venit, nu m-a refuzat, dar imediat m-a întrebat cum îndrăznesc să cer la dans o fată pe care nu o cunosc. I-am răspuns că între studenți se obișnuiește. După terminarea dansului n-am mai văzut-o timp de câteva zile. Într-o zi, întâmplător, am întâlnit-o pe stradă. Am oprit-o și am discutat câteva minute. Printre altele mi-a spus că nu are cartelă de masă la cantină. De aici încolo povestea am relatat-o în alt capitol, Noua mea cunoștință era o fată frumoasă, brunetă, elegantă, puțin încrezută. Când i-am spus la o prietenă, colegă cu mine, pe cine am cunoscut, mi-a spus că nu-i de nasul meu.

Părinții ei locuiau într-o casă frumoasă, cu curte mare, în care erau construite multe magazine, întrucât tatăl ei se ocupa cu comerțul de cereale. Tatăl ei a fost primar în comună timp de 25 de ani, din partea Partidului Liberal. La fel și bunicul ei dinspre tată. Pe lângă casă au avut și aproximativ 50 de hectare de pământ pe care le lucrau în parte. Socrul meu a avut tractor și mașină de treierat. A făcut în curte o fabrică de sifoane. Soția mea își amintește că înaintea sărbătorilor de iarnă sau de Paști ea încărca sifoane și socrul meu îi dădea toți banii câștigați cu aceste ocazii. Socrul meu iubea mult caii și a reușit să crească pur sânge englezesc. Păcat că n-a putut să-i păstreze întrucât i-au luat rușii. Aceasta n-ar fi fost decât o

---

GEORGE UZA

---

infimă pagubă; catastrofa a venit odată cu venirea la putere a comuniștilor. În miez de noapte, socrii mei au fost scoși afară din casă, cu cunoscuta lozincă: „Bandiților, ați supt sângele poporului”. Până au făcut în casă percheziție, i-a păzit în curte un soldat. Socrul meu i-a cerut voie să meargă la WC, care era în curte. Văzând soldatul că nu mai vine a intrat înăuntru după el, dar acolo nu era nimeni. Socrul meu a desfăcut o scândură din spatele WC-ului, a intrat în porumb și până la linia ferată nu s-a oprit. A stat ascuns în porumb până a venit primul tren de marfă ce mergea spre Râmnicu Vâlcea. El era un om robust, puternic, în jurul vârstei de 45 de ani. Când a trecut trenul pe acolo s-a agățat de un vagon de marfă și așa a ieșit din Craiova. De la Râmnicu Vâlcea, mai pe jos, mai cu căruțele de ocazie, s-a dus în Munții Tismanei la ciobanul lui care-i îngrijea oile. Avea mare încredere în acest om și i-a spus adevărul. Socrul meu avea acolo în jur de 200 de oi pe care le-a donat ciobanului în schimbul libertății sale. Ciobanul i-a spus că rar vin pe acolo controale ale miliției, dar ca să fie mai siguri ciobanul s-a dus în sat și i-a făcut un nou buletin pe alt nume întrucât ginerele său sau o altă rudă era milițian. Așa a scăpat socrul meu de închisoare și a stat acolo până la amnistia dată de Ceaușescu. După aceea a venit în Craiova, și-a cumpărat un cal și o căruță și s-a angajat la Combustibil. După moartea soției sale s-a mutat la o veche cunoștință de-a sa, fostă servitoare la Giurgița. Nu s-a mai dus în satul natal. La vârsta de 84 de ani a încetat din viață în urma unei boli de inimă.

Soția mea are un frate, Voicu Aurel, domiciliat în Cluj-Napoca, în prezent pensionar, fost inginer la Institutul de Proiectări din Cluj-Napoca. În tinerețea lui a fost ofițer. Atunci s-a căsătorit cu o fată din Craiova. Cu această femeie are o fată care locuiește în Craiova. Fiica ei nu de mult s-a stabilit în Irlanda și are o fetiță. După divorț, Aurel s-a recăsătorit. Menține legăturile cu fiica sa din Craiova. Socrul meu nu a avut frați, decât nepoți de gradul II. Unul din copiii vărului său este la Cluj profesor la Facultatea de Chimie, Sârbu Costel. Este căsătorit cu o doctoriță și are doi copii.

Soacra mea a murit prea devreme la vârsta de 53 de ani cu o leucemie acută. Soacra mea a avut doi frați și o soră. Nici unul nu sunt în viață și nici n-au avut copii. De la unul din frații soacrei mele, Gogu Doranga și o sora a ei Florica Aslan, am moștenit o parte dintr-o vilă în localitatea Bușteni. Aceasta a fost naționalizată, dar recent am reușit să obținem despăgubiri în lei.

După Revoluția din 1989 soția mea a primit 5 ha de pământ și 5 ha fratele ei. Cu acest pământ ne-am înscris la o asociație în comuna Giurgița. Câțiva ani am primit în fiecare toamnă bani pe produsele ce ni se cuveneau. Acum asociația s-a desființat. Probabil în scurt timp vom primi și restul de pământ. Fiica fratelui soției mele, Voicu Romanița care locuiește în Craiova, se interesează de problemă.

Socrul meu îmi spunea că a avut în proprietate un lac (Hoarca). El pescuia aici de două ori pe an în Vinerea Mare și de Sf. Maria. Peștii îi aducea în curte și îi vindea la populație.

(Va urma)

TRADIȚII

Prima scenă: genunchii bunicului meu – interviu cu Anamaria Marti

GRIGORE SÂMBOAN

GRIGORE SÂMBOAN (G.S.): Bun găsit dragi ascultători la o nouă ediție a emisiunii „Ecouri populare – Interpreți de ieri și de azi”. Stăm de vorbă cu o tânără interpretă ce vine din Feldru, județul Bistrița-Năsăud. Spune că talentul l-a moștenit de la bunicul ei, cunoscut în sat pentru doinele deosebite pe care le cânta. De asemenea, este laureată a mai multor concursuri de folclor și, desigur, pasionată de cântecul popular tradițional. Anamaria Marti, bun venit în studioul de radio „Renașterea”!

ANAMARIA MARTI (A.M.): Bine te-am găsit! Îți mulțumesc tare mult pentru invitație. Mă bucur să fiu alături de tine.

G.S.: Și eu mă bucur că astăzi ai ajuns în studioul de radio „Renașterea” pentru ca

ascultătorii noștri să te cunoască mai bine, să-ți cunoască pasiunea ta pentru cântecul tradițional, așa cum am spus și le spuneam în debutul întâlnirii noastre, că ai moștenit talentul de la bunicul tău.

A.M.: Da! Este cea mai frumoasă amintire pe care o am despre

el. de micuță mă lăsa pe genunchi și îmi cânta. Și zicea: „draga bunului, hai să-ți cânt ceva!”. Și îmi cânta ce știa el, iar primul cântec l-am învățat, desigur, de la el și era „Frunză verde ca iarba/Tună, Doamne, ce-i tuna!”. Era un cântec chiar că nu se potrivea cu vârsta mea, dar mie mi-a plăcut foarte mult.

G.S.: Cum îl chema pe bunicul tău?

A.M.: Ion, bunu Ion, așa îi ziceam eu.

G.S.: Și de acolo a început dragostea ta pentru cântec, de-acasă.

GRIGORE SÂMBOAN

A.M.: Da, de-acasă, din comuna Feldru, de pe Valea Someșului (Mare, s.n.). Acolo sunt începuturile mele.

G.S.: Și dacă, la început, ai cântat alături de bunicul, ai mai cântat acasă sau prin pădure, pe un deal, pe scenă. Când ai pășit pentru prima dată?

A.M.: Eu, tot timpul, spun că prima scenă au fost genunchii bunicului meu. Pe urmă, la grădiniță mai aveam o așa-zisă scenă, un scăunel, îl puneam în fața catedrei și cântam în fața copiilor, iar pe urmă chiar o scenă adevărată a fost în comuna Feldru, la căminul cultural unde se făceau tot felul de spectacole și cred că era în jurul vârstei de șapte ani. Cam așa.

G.S.: Și la șapte ani ai început serios pe calea cântecului popular și te-ai gândit că ar trebui și este foarte bine să ai mai multe cunoștințe în domeniu și ai ajuns la Academia de Muzică.

A.M.: Da, într-adevăr. De micuță tot spuneam că eu nu vreau să fac studii muzicale, eu vreau să am o altă meserie și cântecul să fie așa de drag, doar când ai timp. Și cu timpul lucrurile. După ce am terminat Liceul Pedagogic, deci nu Liceul de Muzică, am hotărât că ar fi bine să merg la Academia de Muzică pentru că dacă cântecul m-a ales pe mine, să-l aleg și eu pe el.

G.S.: Așadar, ai terminat Academia de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca, la ce secție?

A.M.: La secția „Pedagogie Muzicală”.

G.S.: Și acum ești la master.

A.M.: Iar acum sunt la master la aceeași specializare.

G.S.: Despre premii și concursuri aș vrea să discutăm după ce ascultăm un cântec din repertoriul tău. Care ar fi cel mai potrivit pentru început?

A.M.: Cred că cel mai potrivit ar fi „Zăs-o mama către mine”, pentru că este primul cântec înregistrat la care am realizat și un videoclip, iar videoclipul este realizat în Feldru, în comuna mea natală.

G.S.: Așadar cei care au posibilitatea, pot să te și vadă și să vadă imagini din satul natal. Să ascultăm acest cântec „Zăs-o mama către mine”...

Anamaria, le promiteam ascultătorilor că o să vorbim despre concursuri, despre premii.

A.M.: Da, într-adevăr. Eu am început încă de prin liceu să merg la câteva concursuri din județ. Până atunci eu nu făcusem ore de canto, cântam așa cum auzisem de la bunicul meu. Dar, succesul n-a fost foarte mare atunci pentru că încă nu știam lucruri de bază. Cu timpul, ajungând la Academia de Muzică, mi-am lucrat mai mult vocea, am început să lucrez pe interpretare și am zis că ar fi momentul să reîncep mersul la concursuri. Iar succesul a fost mult mai mare de această dată. Primul festival la care am participat, festival național, a fost „Pană de păun” unde, spre surprinderea și bucuria mea, am obținut Marele Premiu.

G.S.: Și-au mai fost și altele, premii, cu siguranță.

A.M.: Da! A fost Festivalul Național „Valeria Peter-Predescu” unde am obținut premiul II. De curând am participat la „Florile Ceahlăului” (de la Piatra Neamț, s.n.) unde am obținut premiul I și multe alte premii, dar acestea le consider cele mai importante pentru mine.

G.S.: Și sunt convins că aceste premii și faptul că juriul a spus „Da, merită să câștigi, merită dă meargă mai departe!”, ți-a dat încredere în tine.

A.M.: Da, într-adevăr. Să știți, chiar primul premiu, trofeul aceluia festival mi-a dat o încredere foarte mare în mine și faptul că trebuie să continui.

Prima scenă: genunchii bunicului meu - interviu cu Anamaria Marti -

---

G.S.: Și nu numai acest lucru, trebuie să continui pe calea cântecului tradițional așa cum ți-ai propus tu și așa cum ai început să culegi cântece și să le aduci în fața publicului.

A.M.: Da, așa este. Cântecele care le-am înregistrat până în momentul de față sunt chiar cântece culese de mine de la ceterașii din zonă sau de la rapsozi din satele din zonă.

G.S.: Se mai găsesc, mai știu oamenii să cânte acolo?

A.M.: Nu foarte mulți. Trebuie să recunosc acest lucru, nu foarte mulți mai știu folclor autentic pentru că aud la radio, aud la televizor tot felul de cântece și, deși ei spun „haida să-ți cânt ceva pe care doar eu îl știu”, când asculți îți dai seama că, de fapt, e un cântec foarte cunoscut pe care l-au auzit la radio, la televizor.

G.S.: Nu mai pot să facă diferența din ceea ce știau de acolo din sat și de ceea ce au auzit la radio.

A.M.: Într-adevăr!

G.S.: Din păcate aceasta este realitatea în toate satele românești. Oamenii cântă ceea ce aud la radio sau la televizor. Aș vrea un pic să discutăm despre un interpret drag ție. Știu că este interpretă.

A.M.: Da, într-adevăr, este interpretă. Doamna Domnica Dologa, care-i vreau să-i mulțumesc foarte, foarte mult pentru că ea m-a încurajat de prima dată când m-a întâlnit. Ea, normal, că nu știa despre mine. Eram și eu un copil, la început. Și m-a chemat în spatele scenei, era la același spectacol și m-a întrebat: „unde ai fost până acum?”. „Nu știu unde am fost până acum, dar mă bucur că ne-am întâlnit”. Eu îi ascultasem cântecele până atunci, dar nu mă întâlnisem personal, iar faptul că ne-am întâlnit personal, iar ea m-a felicitat, mi-a dat o foarte mare încredere în mine.

G.S.: Și un alt aspect foarte important pentru tine și pentru cariera ta este faptul că ești solistă a Ansamblului Profesionist „Cununa de pe Someș” din Bistrița.

A.M.: Da, de curând, mai exact din luna martie sunt solistă a Ansamblului Profesionist „Cununa de pe Someș” al Centrului Cultural Municipal Bistrița, iar lucrul acesta mi-a produs o foarte mare bucurie, am zis: uite că tot ce am acumulat până acum s-a materializat în acest lucru.

G.S.: Eu propun să le mai oferim ascultătorilor noștri un cântec: „Am un bade lătorean”.

A.M.: Sigur, cu mare drag.

G.S.: Este și adevărat textul cântecului?

A.M.: Ei, nu! A fost cules.

G.S.: Să-l ascultăm cu mare drag, după care să vorbim despre proiectele tale pe calea cântecului popular...

Am ascultat un cântec din repertoriul Aneimaria Marti. Deja ai făcut câteva imprimări cu maestrul Ovidiu Barteș.

A.M.: Da!

G.S.: Te gândești, încet-încet, să aduni de un album.

A.M.: Da, într-adevăr. Eu mai am cântece culese și este normal ca orice tânăr interpret de folclor să doresc să realizez un album în care să cuprind toate cântecele pe care eu le-am cules, unele doar linii melodice, altele împreună cu text, dar în cazul celor în care eu am doar linie melodică, textul, la fel, îl preiau din culegeri de poezie populară.

G.S.: Eu sunt foarte curios să aflu, de ce folclor tradițional? Pun această întrebare pentru că astăzi toată lumea sau majoritatea interpreților încearcă să imprime cu o orchestră numeroasă, cu cât mai multe instrumente, texte care să atingă cât mai repede inima

GRIGORE SÂMBOAN

ascultătorilor, fie că este vorba despre mamă, despre zi de naștere, despre străinătate, de ce tocmai texte pe care le-ai preluat din culegeri sau direct de la rapsozi?

A.M.: E foarte greu să răspund la această întrebare. Nu pot să zic că este un motiv concret. Pur și simplu, sufletul îmi spune că asta trebuie să fac. Iar cu aceste cântece m-am întâlnit, mai exact, odată cu înscrierea în Ansamblul „Icoane”. Acolo am descoperit, de fapt, ce înseamnă folclor autentic, folclor foarte vechi, cules acum o sută de ani poate. Și mi-am dat seama cât de frumos este și cât de mult poate să te atingă sufletește o melodie foarte simplă și un text la fel de simplu, dar cu un puternic impact emoțional.

G.S.: Iată cât de importantă este și pregătirea muzicală, să ai profesori care să-ți deschidă orizontul și să știi ceea ce trebuie să faci în acest domeniu.

A.M.: Așa este.

G.S.: Aș vrea să te întreb legat de costumele tradiționale. Ai această pasiune de a aduna costume din sat, știu eu, moștenite de la părinți, de la bunici?

A.M.: Da! Îmi plac foarte mult costumele, de multe ori văd câte o cămașă, zic: „Doamne, asta trebuie neapărat să mi-o cumpăr” sau unele le primesc, dar unele trebuie să le și cumpăr. La început primeam foarte multe de la rude, de la bunica, de la mătușa. Toată lumea zicea, „dacă tu cânti, tu apari cu ele pe scenă, decât să stea la noi în dulapuri, mai bine ia-le tu și le poți și le vede lumea”. Și uite așa a început pasiunea mea pentru costumul popular. Am un costum foarte drag mie, este chiar costumul de mireasă al bunicii mele din partea mamei pe care îl port cu mare drag și, în special, la evenimentele foarte, foarte importante, cum ar fi concursuri și chiar în videoclipul care l-am filmat am acel costum.

G.S.: Dacă ceea ce cânti tu, textele tale au o poveste, știi de unde vin, de la ce oameni ai satului. Și costumul tău are o poveste, este foarte important să porți un costum popular care a aparținut bunicii tale. Cred că este și emoțional în același timp.

A.M.: Da, este o plăcere.

G.S.: Ce-ar trebui să mai știe ascultătorii radioului „Renașterea” despre tine?

A.M.: Chiar dacă de mică am cântat, la un moment dat am făcut, așa, o mică pauză și m-am apucat de dansuri populare. Tot cam în același domeniu, dar făceam dansuri și ajungând la liceu am mers să mă înscriu într-un ansamblu pentru a fi solistă. Și ne-au întrebat care a mai dansat până acum, eu am ridicat frumos mâna și am spus că da. „Bine, atunci rămâi ca dansatoare deocamdată și pe urmă o să vedem cum îmbinăm și partea de solistă”. Deci, dansul este o pasiune a mea. Și dansul popular, dar în general, dansul.

G.S.: Cred că este important ca un interpret să știe de toate.

A.M.: Da, așa este.

G.S.: Și să cânte și să joace.

A.M.: Așa este, chiar când am dat examenul pentru Ansamblul Profesionist de la Bistrița, la un moment dat instructorul spunea. „dar știi să și dansezi?”, „Da, cum să nu știu, am făcut dansuri”. „Bine, hai să văd!”. Deci, examenul a constat și într-o probă de dans.

G.S.: Este bine, așa cum spuneam, să știm de toate pentru că ține și de apariția impecabilă în fața publicului, să ai și o ținută scenică deosebită. Pentru că atunci când apari în fața publicului, publicul te examinează din cap până în picioare.

A.M.: Da, este atent la fiecare gest, la fiecare expresie a feței, la tot.

G.S.: Spuneai că ai terminat Pedagogicul, ai profesat, n-ai profesat?

A.M.: Nu, n-am profesat.

G.S.: Te gândești vreodată să profesezi în acest domeniu?

A.M.: Da! Îmi place foarte mult să lucrez cu copiii. Am avut o perioadă, în primul an de master, când am profesat ca și profesoară de muzică la o grădiniță și mi-a plăcut foarte

Prima scenă: genunchii bunicului meu - interviu cu Anamaria Marti -

---

mult. Îmi place, în special, să lucrez cu copiii mici. Mi se pare că mă adaptez mai bine la acest nivel de vârstă și, cu siguranță, o să vreau să profesez ca profesor de canto, probabil. Eu am terminat și specializarea canto clasic în cadrul Academiei de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca.

G.S.: Așadar, ai fi foarte mândră și dedicată acestei meserii, să-i înveți și pe alții cum să cânte.

A.M.: Da, da, chiar mi-ar plăcea foarte mult.

G.S.: Pentru că, deși avem talent, deși avem dorința de a cânta, de multe ori nu știm cum să cântăm.

A.M.: Așa este, așa este și poate sunt anumite, nu neapărat defecte, ci anumite lucruri pe care noi le facem puțin inconștient, iar când este cineva să ne spună : „uite acolo ar trebui să faci așa, acolo ar trebui să respiri în felul acesta pentru a putea cânta curat”, pentru a putea fi frazarea bună, deci este foarte important să avem pe cineva care să ne îndrume.

G.S.: Tu ai început de la o vârstă fragedă să cânți, să apari pe scenă, sunt foarte mulți tineri care își doresc să cânte, ce le-ai spune, așa, ce-ar trebui să știe ei pentru început atunci când se urcă pe scenă?

A.M.: În primul rând să fie foarte atenți la repertoriul pe care-l abordează. Pentru că, de multe ori, aud copiii cântând texte de oameni maturi și nu este potrivit. Un copil nu poate să exprime ceea ce exprimă un om matur. Ar trebui să fie foarte atenți la costumul popular pe care îl poartă. De multe ori sunt copii, poate, de la oraș care nu au văzut costume foarte vechi, dar să se intereseze pentru că sunt oameni specializați în costumul popular, să se intereseze să caute costume care sunt valoroase și care merită să apară în fața oamenilor.

G.S.: Aceasta, pe lângă tot ce ține, eu știu, de talent.

A.M.: Da, cu siguranță. Asta, cum să zic, e ceva dat de la Dumnezeu, dar, cum spuneam, trebuie să caute pe cineva care să-i îndrume, să-i ajute, să cânte și corect.

G.S.: Anamaria Marti, din păcate, întâlnirea noastră a ajuns la final, timpul a trecut foarte repede. Iată, discutând despre tine, ceea ce ai făcut, ceea ce-ți dorești să faci în continuare. Te-am ascultat și cântând. Pe final de întâlnire, un gând pentru ascultătorii noștri, ascultătorii radioului „Renașterea”, care ar fi acestea din partea ta?

A.M.: Aș vrea, în primul și-n primul rând, să le mulțumesc unor oameni foarte dragi mie, de la care am cules câteva cântece și anume: domnul Ionel Oarcă din Sângeorz-Băi, doamnei Violeta sa din comuna Dumitra și domnului Viorel neamț din Feldru. A fost foarte important pentru mine să găsesc cântece chiar la mine în sat, după cum spuneam domnul Viorel este din Feldru. Ascultătorilor le doresc multă sănătate, să realizeze tot ce-și doresc și să-și urmeze visele la fel cum fac și eu. Și să ne auzim cu bine și cu altă ocazie.

G.S.: Așa să fie! Anamaria Marti, eu îți mulțumesc pentru prezența în studioul radioului „Renașterea”, îți doresc multă sănătate, în primul rând, mult succes ori de câte ori ai lucruri noi pentru ascultători te așteptăm, aici, în studio ca să ni le prezinți.

A.M.: Îți mulțumesc tare mult, Grigore. A fost o plăcere să fiu alături de tine.

© *circu dorin*

© *circu dorin*

DORIN CÂRCU

a dus numele orașului său sus de tot - la propriu. Bistrițeanul de origine din Sângeorz-Băi a ajuns pe cel mai înalt vârf din Munții Alpi.

„Sâmbătă 26 August 2017... ora 14:30, după o luptă cu vremea nefavorabilă, vânt și ceață am reușit să cucerim Vârful Mont Blanc, Alt:4810 m, primul din Munții Alpi și al 2-lea din Europa după Vârful Elbrus, Alt:5642m, Caucaz.

Mulțumesc tuturor prietenilor pentru sprijinul acordat, și nu în ultimul rând familiei mele, care de câte ori mă vedeau cu rucsacul în spate spuneau... de data asta pe unde mai pleci?